

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
10 päivänä syyskuuta 2020¹

Asia C-59/19

Wikingerhof GmbH & Co. KG
vastaan
Booking.com BV

(Ennakkoratkaisupyyntö – Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa))

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeuden, turvallisuuden ja vapauden alue – Oikeudellinen yhteistyö siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa – Kansainvälinen toimivalta – Asetus (EU) N:o 1215/2012 – 7 artiklan 1 alakohta ja 7 artiklan 2 alakohta – Eriytynen toimivalta sopimusta koskevassa asiassa ja sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa – Käsitteet – Sopimuspuolten välillä nostettujen vahingonkorvauskanteiden luokittelu – Kilpailusääntöjen rikkomiseen perustuva vahingonkorvauskanne

I Johdanto

1. Wikingerhof GmbH & Co. KG (jäljempänä Wikingerhof) teki Booking.com BV:n (jäljempänä Booking.com) kanssa sopimuksen hotellinsa asettamisesta tarjolle Booking.com-hotellivaraussivustolla. Wikingerhof kuitenkin katsoo, että Booking.com asettaa sivustolleen rekisteröityville hotellitoiminnan harjoittajille kohtuuttomia ehtoja, mikä merkitsee määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, joka on omiaan aiheuttamaan näille vahinkoa.

2. Tässä yhteydessä Wikingerhof nosti saksalaisessa tuomioistuimessa Booking.comia vastaan kieltokanteen, joka perustui Saksan kilpailuoikeuden sääntöihin. Booking.com kuitenkin väittää, ettei kyseinen tuomioistuin ole toimivaltainen tutkimaan kyseistä kannetta. Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa), jolle on tehty tätä kysymystä koskeva Revision-valitus, pyytää unionin tuomioistuimelta ohjeita tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun asetuksen (EU) N:o 1215/2012² (jäljempänä Bryssel I a -asetus) tulkintaan.

3. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, onko Wikingerhofin Booking.comia vastaan nostaman kaltaista kannetta, joka perustuu oikeussääntöihin, jotka kansallisessa oikeudessa luokitellaan deliktiksi koskeviksi säännöiksi, pidettävä kyseisen asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuna sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta

¹ Alkuperäinen kieli: ranska.

² 12.12.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EUVL 2012, L 351, s. 1).

koskevana asiana,³ jolloin asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivalta perustuisi tähän säännökseen, vai kyseisen asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuna sopimusta koskevana asiana, koska väitetyksi kilpailunvastaiset menettelyt, joihin Wikingerhof katsoo Booking.comin syyllistyneen, ilmenevät nimenomaan niiden välisessä sopimussuhteessa, jolloin Wikingerhofin olisi todennäköisesti nostettava kanne viimeksi mainitun säännöksen mukaisesti Alankomaiden tuomioistuimessa. Bundesgerichtshof pyytää unionin tuomioistuinta täsmentämään kyseisten kahden asialuokan sisällön ja sen, millainen on näiden luokkien keskinäinen suhde.

4. Edellisessä kohdassa esille tuodut kysymykset eivät suinkaan ole uusia. Unionin tuomioistuin on jo antanut niistä merkittävän määrän oikeuskäytäntöä,⁴ joka sai alkunsa noin 30 vuotta sitten tuomiosta Kalfelis⁵ ja tuomiosta Handte.⁶ Siitä huolimatta tiettyjen edellä mainittujen luokkien välimaastoon sijoittuvien kanteiden, kuten sopimuspuolten välillä nostettujen vahingonkorvauskanteiden, oikeudellisesta luokittelusta on edelleen epävarmuutta. Epävarmuutta aiheutuu erityisesti tuomiosta Brogsitter,⁷ jossa unionin tuomioistuin tarkoitti vahvistaa abstraktin menetelmän viimeksi mainittujen kanteiden luokitteluksi mutta jonka sanamuoto herättää säännöllisesti keskustelua oikeuskirjallisuudessa ja kansallisissa tuomioistuimissa.⁸

5. Käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö tarjoaa siten unionin tuomioistuimelle tilaisuuden tehdä yhteenveto tästä oikeuskäytännöstä suuressa jaostossa ja samalla tarkentaa siinä jäljellä olevia harmaita alueita. Tällaisen yhteenvedon tekeminen on sitäkin perustellumpaa, koska unionin tuomioistuimen sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista annetun asetuksen (EY) N:o 593/2008⁹ (Rooma I) (jäljempänä Rooma I -asetus) ja sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista annetun asetuksen (EY) N:o 864/2007¹⁰ (Rooma II) (jäljempänä Rooma II -asetus) voimaantulon jälkeen tuomioistuimen toimivallan alalla antamat ratkaisut heijastuvat myös lainvalintaan. Viimeksi mainitut asetukset nimittäin toimivat Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan ja 7 artiklan 2 alakohdan vastapareina lainvalintatilanteissa, ja tätä lainsäädäntökokonaisuutta on tulkittava mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaisesti.¹¹

³ Käytän jäljempänä tässä ratkaisuehdotuksessa ilmausta ”deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeva asia”.

⁴ Muistutan, että Bryssel I a -asetuksella korvattiin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) (jäljempänä Bryssel I -asetus), jolla oli aikanaan korvattu Brysselissä 27.9.1968 allekirjoitettu tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskeva yleissopimus (EYVL 1972, L 299, s. 32) (jäljempänä Brysselin yleissopimus). Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sen Brysselin yleissopimuksen määräyksistä ja Bryssel I -asetuksen säännöksistä antamaa tulkintaa voidaan soveltaa Bryssel I a -asetuksen vastaaviin säännöksiin. Erityisesti unionin tuomioistuimen Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdasta ja Bryssel I -asetuksen 5 artiklan 1 alakohdasta antama tulkinta pätee myös Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohtaan (ks. erityisesti tuomio 15.6.2017, Kareda (C-249/16, EU:C:2017:472, 27 kohta)). Samoin ensin mainitun oikeusvälineen 5 artiklan 3 kohtaa ja toiseksi mainitun oikeusvälineen 5 artiklan 3 alakohtaa koskevaa oikeuskäytäntöä sovelletaan analogisesti kolmanneksi mainitun oikeusvälineen 7 artiklan 2 alakohtaan (ks. erityisesti tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen)). Viittaamisen helpottamiseksi viitataan tässä ratkaisuehdotuksessa ainoastaan viimeksi mainittuun asetukseen ja lainaan erotuksetta sitä edeltäneisiin oikeusvälineisiin liittyviä tuomioita ja ratkaisuehdotuksia.

⁵ Tuomio 27.9.1988 (189/87, EU:C:1988:459; jäljempänä tuomio Kalfelis).

⁶ Tuomio 17.6.1992 (C-26/91, EU:C:1992:268; jäljempänä tuomio Handte).

⁷ Tuomio 13.3.2014 (C-548/12, EU:C:2014:148; jäljempänä tuomio Brogsitter).

⁸ Ks. Supreme Court of the United Kingdomin (ylin tuomioistuin, Yhdistynyt kuningaskunta) asiassa, jossa annettiin 11.4.2019 tuomio Bosworth ja Hurley (C-603/17, EU:C:2019:310), äskettäin esittämät ennakkoratkaisukysymykset, joista unionin tuomioistuimen ei lopulta tarvinnut lausua.

⁹ 17.6.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL 2008, L 177, s. 6).

¹⁰ 11.7.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL 2007, L 199, s. 40).

¹¹ Ks. Rooma I- ja Rooma II -asetusten johdanto-osan seitsemäs perustelukappale.

Unionin tuomioistuimen näihin yleisiin kysymyksiin tuomat selvennykset auttavat erityisesti täsmentämään, mitä kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjä kilpailuoikeuden rikkomisen perusteella nostettaviin vahingonkorvauskanteisiin sovelletaan.¹²

6. Tässä ratkaisuehdotuksessa selitän, että yleisesti ottaen se, onko vahingonkorvauskanne nostettu Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettussa sopimusta koskevassa asiassa vai saman asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettussa deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevassa asiassa, riippuu olennaisesti kanteen perusteesta, nimittäin siitä – sopimus- tai deliktiperusteisesta – velvoitteesta, johon kanne perustuu ja johon kantaja vetoaa vastaajaa vastaan. Sama logiikka pätee sopimuspuolten välillä nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin. Selitän näin ollen, miksi Wikingerhofin Booking.comia vastaan nostaman kaltainen kieltokanne, joka perustuu kilpailuoikeuden sääntöjen rikkomiseen, kuuluu näiden periaatteiden mukaan jälkimmäisessä säännöksessä tarkoitettuihin deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

7. Bryssel I a -asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Moitteettoman lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen liittymän vuoksi olisi oltava vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi. Läheisellä liittymällä olisi taattava oikeusvarmuus ja vältettävä mahdollisuus siitä, että vastaaja haastetaan sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, johon hän ei kohtuudella ole voinut odottaa joutuvansa. – –”

8. Kyseisen asetuksen II luvun 2 jaksossa, jonka otsikko on ”Eriytynen toimivalta”, on muun muassa 7 artikla. Kyseisen artiklan 1 ja 2 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa

- 1) a) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä,
- b) jollei toisin ole sovittu, tätä säännöstä sovellettaessa kanteen perusteena olevan velvoitteen täytäntöönpanopaikka on
 - irtaimen kaupassa se paikkakunta jäsenvaltiossa, minne tavarat sopimuksen mukaan toimitettiin tai oli toimitettava,
 - palvelujen osalta se paikkakunta jäsenvaltiossa, missä palvelut sopimuksen mukaan suoritettiin tai oli suoritettava,
- c) jollei sovelleta b alakohdtaa, sovelletaan a alakohdtaa;

¹² Muistutan, että tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin, 26.11.2014 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2014/104/EU (EUVL 2014, L 349, s. 1) ei säännellä tuomioistuinten toimivaltaa ja sovellettavaa lakia koskevia kysymyksiä.

2) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua.”

III Pääasia, ennakkoratkaisukysymys ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

9. Wikingerhof on Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, jonka kotipaikka on Kropp (Saksa). Se pitää hotellia Schleswig-Holsteinin osavaltiossa (Saksa). Booking.com, jonka kotipaikka on Amsterdam (Alankomaat), ylläpitää samannimistä hotellivaraussivustoa.

10. Wikingerhof allekirjoitti maaliskuussa 2009 Booking.comin toimittaman sopimuslomakkeen. Sopimuksessa määrätään, että Booking.comin soveltamat yleiset sopimusehdot ovat osa sopimusta. Sopimuksessa määrätään myös, että sen allekirjoittamalla hotellitoiminnan harjoittaja ilmoittaa saaneensa jäljennöksen yleisistä sopimusehdoista ja vahvistaa lukeneensa, ymmärtäneensä ja hyväksyvänsä nämä ehdot.

11. Booking.comin yleisissä sopimusehdoissa määrätään muun muassa, että yhtiö asettaa hotellitoiminnan harjoittajan käyttöön Extranetiksi kutsutun internetjärjestelmän, jonka kautta voidaan päivittää hotellin tietoja ja tarkastella järjestelmän kautta tehtyjä varauksia. Näihin yleisiin sopimusehtoihin sisältyy lisäksi oikeuspaikkalauseke, jossa Amsterdamin tuomioistuimille annetaan lähtökohtaisesti yksinomainen toimivalta käsitellä sopimuksesta syntyvät riidat.

12. Booking.com on useita kertoja muuttanut näitä yleisiä sopimusehtoja. Wikingerhof vastusti yhtä näistä muutoksista 30.6.2015 päivätyllä kirjeellä. Sitten se nosti Landgericht Kielissä (alueellinen alioikeus, Kiel, Saksa) Booking.comia vastaan kieltokanteen, joka perustui Saksan kilpailuoikeuden sääntöjen¹³ rikkomiseen. Tässä yhteydessä Wikingerhof väitti, että sen kaltaisten pienten hotellitoiminnan harjoittajien on pakko tehdä sopimus Booking.comin kanssa, koska tällä on määräävä asema hotellivälityspalvelujen ja hotellivaraussivustojen markkinoilla. Wikingerhof katsoo, että tiettyjä käytäntöjä, joita Booking.com noudattaa välittäessään hotellivarauksia, on pidettävä kohtuuttomina ja siten kilpailuoikeuden vastaisena määräävän aseman väärinkäyttönä. Näin ollen Wikingerhof vaati, että kyseinen tuomioistuin kieltää Booking.comia uhkasakon uhalla

- mainostamasta hotellivaraussivustolla Wikingerhofin hotellilleen ilmoittamia hintoja edullisina tai alennettuina hintoina ilman Wikingerhofin ennalta antamaa suostumusta
- epämästä kokonaan tai osittain Wikingerhofilta yhteystietoja, joita hotellin asiakkaat ovat antaneet hotellivaraussivuston kautta, ja vaatimasta, että Wikingerhof pitää yhteyttä näihin asiakkaisiin ainoastaan Booking.comin tarjoaman yhteydenottoiminnon kautta, ja
- asettamasta 15 prosenttia ylittävää provisiota sen edellytykseksi, että Wikingerhofin hotelli sijoitetaan hakutuloksiin Booking.comin hotellivaraussivustolla.

13. Booking.com väitti, että Landgericht Kiel ei ole kansainvälisesti eikä alueellisesti toimivaltainen tutkimaan asiaa. Tällä perusteella kyseinen tuomioistuin päätti 27.1.2017 antamallaan ratkaisulla jättää Wikingerhofin kanteen tutkimatta. Se totesi erityisesti, että

¹³ Tarkemmin sanottuna Wikingerhofin kanne perustuu kilpailunrajoituksia koskevan lain (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen, jäljempänä GWB) 33 §:ään, luettuna yhdessä SEUT 102 artiklan kanssa, sekä GWB:n 18 §:ään ja 19 §:n 1 momenttiin ja 2 momentin 2 kohtaan ja toissijaisesti GWB:n 20 §:n 1 momenttiin.

sopimuspuolten välillä on Bryssel I a -asetuksen 25 artiklan mukaisesti pätevästi sovittu Booking.comin yleisiin sopimusehtoihin sisältyvästä oikeuspaikkalausekkeesta, jossa Amsterdamin tuomioistuimille annetaan yksinomainen toimivalta, ja että sitä sovelletaan kyseiseen kanteeseen.

14. Muutoksenhaun yhteydessä Oberlandesgericht Schleswig (osavaltion ylioikeus, Schleswig, Saksa) vahvisti ensimmäisessä oikeusasteessa annetun ratkaisun 12.10.2018 antamallaan ratkaisulla, mutta eri perustein. Kyseinen tuomioistuin lähinnä katsoi, ettei Landgericht Kielin toimivalta voinut perustua Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa vahvistettuun sääntöön, joka koskee toimivaltaa deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevissa asioissa, koska Wikingerhofin nostama kanne kuuluu saman asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin. Tuomioistuimen, jossa kanne oli nostettu, toimivalta ei voinut perustua myöskään 7 artiklan 1 alakohtaan, koska siinä tarkoitettu paikkakunta, ”missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä”, ei ole kyseisen tuomioistuimen tuomiopiirissä.¹⁴ Näin ollen valitusta käsitellyt tuomioistuin ei katsonut tarpeelliseksi ratkaista, oliko Booking.comin yleisiin sopimusehtoihin sisältyvästä oikeuspaikkalausekkeesta pätevästi sovittu pääasian asianosaisten välillä.

15. Wikingerhof teki ratkaisusta Revision-valituksen Bundesgerichtshofiin, joka myönsi valitusluvan. Tässä yhteydessä Wikingerhof väitti, että valitusta käsitellyt tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se sulki pois mahdollisuuden soveltaa kyseisen yhtiön nostamaan kanteeseen Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa vahvistettua sääntöä, joka koskee toimivaltaa deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevissa asioissa.

16. Bundesgerichtshof huomauttaa, että sen käsiteltäväksi saatetulla Revision-valituksella ei ole riitautettu valitusta käsitelleen tuomioistuimen päätelmää, jonka mukaan Landgericht Kiel ei voi olla Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan nojalla toimivaltainen käsittelemään Wikingerhofin nostamaa kannetta. Valitus ei myöskään koske Booking.comin yleisiin sopimusehtoihin sisältyvän oikeuspaikkalausekkeen pätevyyttä.¹⁵ Valituksen menestyminen riippuu yksinomaan siitä, voiko tällainen kanne kuulua asetuksen 7 artiklan 2 alakohdan soveltamisalaan.

17. Tässä tilanteessa Bundesgerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [Bryssel I a -asetuksen] 7 artiklan 2 alakohtaa tulkittava siten, että deliktiin perustuva tuomioistuimen toimivalta koskee myös määrätyn menettelyn kieltämistä koskevaa kannetta, kun riitautettu menettely kuuluu sopimusmääräysten soveltamisalaan mutta kantaja väittää, että nämä sopimusmääräykset perustuvat vastaajan määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön?”

18. Ennakkoratkaisupyynnö, joka oli päivätty 11.12.2018, saapui unionin tuomioistuimeen 29.1.2019. Kirjallisia huomautuksia unionin tuomioistuimelle ovat esittäneet Booking.com, Tšekin hallitus ja Euroopan komissio. Wikingerhof, Booking.com ja komissio olivat edustettuina istunnossa, joka pidettiin 27.1.2020.

¹⁴ Veloitteen täytäntöönpanopaikka on nimittäin Booking.comin kotipaikka Amsterdam, jonne yhtiön liiketoiminnallinen päätöksenteko keskittyy.

¹⁵ Kyseisen tuomioistuimen mukaan tähän kysymykseen on joka tapauksessa vastattava kieltävästi, koska oikeuspaikkalauseke ei täytä Bryssel I a -asetuksen 25 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädettyjä edellytyksiä.

IV Asian tarkastelu

19. Käsiteltävän asian taustalla ovat yksityisten väliset kilpailusääntöjen rikkomiseen perustuvat vahingonkorvauskanteet, jotka liittyvät niin kutsuttuun private enforcementiin. Tarkemmin sanottuna Wikingerhofin Booking.comia vastaan nostama kanne perustuu sellaisten Saksan oikeuden säännösten rikkomiseen, joilla kielletään määräävän markkina-aseman väärinkäyttö samaan tapaan kuin SEUT 102 artiklassa. Wikingerhof väittää lähinnä, että Booking.com käyttää väärin määräävää asemaa, joka sillä väitetysti on hotellivälityspalvelujen ja hotellivaraussivustojen markkinoilla, asettamalla kohtuuttomia kauppaehtoja¹⁶ sivustonsa käyttäjiksi rekisteröityneille pienille hotellitoiminnan harjoittajille. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuinta ei pyydetä täsmentämään SEUT 102 artiklan ulottuvuutta. Sen sijaan siltä tiedustellaan, mitä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia sääntöjä tällaiseen kanteeseen on sovellettava.

20. Unionin tuomioistuin on jo lausunut, että kilpailusääntöjen rikkomiseen perustuvat vahingonkorvauskanteet kuuluvat Bryssel I a -asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin siviili- ja kauppaoikeudellisiin asioihin ja että ne näin ollen sisältyvät kyseisen asetuksen aineelliseen soveltamisalaan.¹⁷

21. Bryssel I a -asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään pääsääntönä, että toimivaltainen tuomioistuin on sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa vastaajalla on kotipaikka. Käsiteltävässä asiassa on riidatonta, että Booking.comin kyseisessä asetuksessa tarkoitettu kotipaikka¹⁸ on Alankomaissa ja että Wikingerhof ei siten voinut nostaa kannetta saksalaisessa tuomioistuimessa tämän säännöksen nojalla.

22. Bryssel I a -asetukseen sisältyy kuitenkin myös sääntöjä, jotka mahdollistavat sen, että kantaja voi tietyissä tapauksissa haastaa vastaajan toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen.¹⁹ Kyseisessä asetuksessa muun muassa säädetään erityisestä toimivallasta tietyissä asioissa, joissa kantajalla on mahdollisuus nostaa kanne yhdessä tai useammassa vaihtoehdoisessa tuomioistuimessa.

23. Tällainen erityinen toimivalta on olemassa erityisesti sopimusta koskevissa asioissa ja deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevissa asioissa. Jos kyse on ensin mainittuun luokkaan kuuluvasta kanteesta, kantaja voi Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan mukaan nostaa kanteen ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä”. Jälkimmäiseen luokkaan kuuluvista kanteista asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa säädetään, että ne voidaan nostaa ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”.

24. Kantajan vaihtoehdot valita toimivaltainen tuomioistuin määräytyvät siis sen mukaan, miten kanne luokitellaan. Käsiteltävässä tapauksessa pääasian asianosaiset ovat erimielisiä siitä, kumpaan edellisessä kohdassa mainituista luokista Wikingerhofin nostama kanne kuuluu. Booking.comin esittämän toimivallan puuttumista koskevan oikeudenkäyntiväitteen menestyminen riippuu nimittäin tästä luokittelusta: vaikka Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettu ”paikkakun[ta], missä vahinko sattui tai saattaa sattua” voi hyvin olla sen saksalaisen tuomioistuimen tuomiopiirissä, jossa pääasian valittaja nosti

¹⁶ Ks. unionin oikeudessa SEUT 102 artiklan toisen kohdan a alakohta.

¹⁷ Ks. erityisesti tuomio 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319), 23–38 kohta) ja tuomio 29.7.2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, 24 kohta). Vaikka nämä tuomiot koskevat *unionin* kilpailuoikeuden rikkomista, niissä vahvistettu ratkaisu pätee myös *kansallisten* kilpailusääntöjen rikkomiseen perustuviin kanteisiin. Sääntöjen lähteellä ei nimittäin ole tässä yhteydessä merkitystä.

¹⁸ Ks. Bryssel I a -asetuksen 63 artikla.

¹⁹ Ks. Bryssel I a -asetuksen 5 artiklan 1 kohta.

kanteen,²⁰ valitusmenettelyssä todettiin, että sama ei koske mainitun asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettua ”paikkakun[ta], missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä”.²¹

25. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että kilpailusääntöjen rikkomiseen perustuvat vahingonkorvauskanteet kuuluvat lähtökohtaisesti Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuihin deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin.²²

26. Käsiteltävässä asiassa kyseessä olevassa kanteessa on kuitenkin erityistä se, että se on nostettu sopimuspuolten välillä ja että väitetyt kilpailunvastaiset menettelyt, joihin Wikingerhof väittää Booking.comin syyllistyneen, ilmenevät niiden välisessä sopimussuhteessa, koska niissä on kyse siitä, että Booking.com on määrännyt mainitussa oikeussuhteessa kauppaehtoja, joita Wikingerhof pitää kohtuuttomina. Lisäksi on mahdollista, että osasta tai kaikista²³ riitautetuista käytännöistä määrätään kyseisen sopimuksen yleisissä ehdoissa. Näin ollen on selvitettävä, onko kanteen luokittelu Bryssel I a -asetuksessa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin tässä tilanteessa etusijalla deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin luokitteluun nähden.

27. Bundesgerichtshof katsoo, että tähän kysymykseen on vastattava kieltävästi. Olen tästä samaa mieltä, kuten ovat myös Wikingerhof ja komissio. Vastakkainen näkemys, jota Booking.com ja Tšekin hallitus puoltavat, kuvastaa mielestäni unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vallitsevaa epävarmuutta rajanvedosta sopimusta koskevien asioiden ja deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevien asioiden välillä. Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen johdannossa jo totesin, käsiteltävä asia tarjoaa unionin tuomioistuimelle hyvän tilaisuuden tehdä yhteenveto asiaa koskevasta oikeuskäytännöstä ja poistaa tämä epävarmuus. Palautan jäljempänä mieliin kyseisen oikeuskäytännön keskeiset periaatteet (A osa) ja tarkastelen sen jälkeen erityisesti kysymystä sopimuspuolten välillä nostettujen vahingonkorvauskanteiden luokittelusta (B osa). Siinä yhteydessä kehitellen edelleen joitakin äskettäin esittämässäni

²⁰ Korostan, että unionin tuomioistuinta ei pyydetä tulkitsemaan Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa mainittua toimivalta-perustetta. Muistutan ainoastaan, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan käsite ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattuua” tarkoittaa samalla sekä vahingon ilmenemispaikkaa että siihen kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikkaa. Silloin, kun nämä paikkakunnat eivät ole samat, vastaajaa vastaan voidaan kantajan valinnan mukaan nostaa kanne näistä jommankumman tuomioistuimessa (ks. erityisesti tuomio 30.11.1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, 24 ja 25 kohta) ja tuomio 29.7.2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen)). Kilpailuoikeuden rikkomiseen perustuvissa vahingonkorvauskanteissa kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikkakuntana pidetään kartellien tapauksessa sitä paikkakuntaa, jossa kartellista on lopullisesti sovittu (ks. tuomio 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, 43–50 kohta)), ja määräävän markkina-aseman väärinkäytön tapauksessa paikkakuntaa, jossa väärinkäyttö on pantu toimeen (ks. tuomio 5.7.2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, 52 kohta)). Paikkakunnalla, missä vahinko ilmeni, tarkoitetaan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä niiden markkinoiden paikkakuntaa, joihin kilpailua rajoittava käyttäytyminen, josta vahingon kärsijä väittää hänelle aiheutuneen vahinkoa, vaikuttaa (ks. tuomio 5.7.2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, 37–43 kohta) ja tuomio 29.7.2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, 27–37 kohta)).

²¹ Unionin tuomioistuimelta ei tiedustella myöskään tämän perusteen tulkintaa. Muistutan vain, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdassa tarkoitettua ”paikkakun[nan], missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä” määrittämiseksi on määritettävä velvoite, joka vastaa kantajan kanteen perusteena olevaa sopimuksesta johtuvaa oikeutta, ja arvioitava kyseiseen veloitteeseen sovellettavan lain mukaisesti paikka, jossa se on täytetty tai täytettävä (ks. erityisesti tuomio 6.10.1976, Industrie Tessili Italiana Como (12/76, EU:C:1976:133, 13 kohta) ja tuomio De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, 13 kohta)). Asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan b alakohdassa vahvistetaan kuitenkin irtaimen kauppaa ja palvelujen suorittamista koskevia sopimuksia varten itsenäisen peruste sopimuksen täytäntöönpanopaikan määrittämiseksi. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on määrittänyt sopimuksen täytäntöönpanopaikan itsenäisesti tosiseikkojen perusteella kaikkien sopimuksessa määrättyjen veloitteiden osalta ja painottaen sopimusmääräysten merkitystä (ks. erityisesti tuomio 3.5.2007, Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262); tuomio 23.4.2009, Falco Privatstiftung ja Rabitsch (C-533/07, EU:C:2009:257) ja tuomio 25.2.2010, Car Trim (C-381/08, EU:C:2010:90)).

²² Ks. erityisesti tuomio 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, 28 kohta); tuomio 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, 43 kohta) ja tuomio 5.7.2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, 51 kohta).

²³ Wikingerhof ja Booking.com ovat tästä kysymyksestä eri mieltä. Palaan tähän seikkaan jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen C osassa.

ratkaisuehdotuksessa Bosworth ja Hurley²⁴ tekemiäni pohdintoja. Lopuksi sovelletaan kyseisestä oikeuskäytännöstä ilmeneviä periaatteita tilanteeseen, jossa on kyse Wikingerhofin Booking.comia vastaan käsiteltävässä asiassa nostaman kaltaisesta vahingonkorvauskanteesta, joka perustuu kilpailusääntöjen rikkomiseen (C osa).

A Sopimusta koskevasta asiasta ja deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevasta asiasta annetun unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön keskeiset periaatteet

28. Aluksi on muistutettava, että Bryssel I a -asetuksessa ei määritellä sen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettua sopimusta koskevaa asiaa eikä sen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettua deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevaa asiaa. On kuitenkin todettava, että näiden asialuokkien sisältö ei ole suinkaan ilmeinen. Vaikka ne ilmentävät tunnettuja yksityisoikeuden käsitteitä – sopimusta ja deliktiä –, nämä käsitteet määritellään eri jäsenvaltioissa eri tavalla. Lisäksi sekä 7 artiklan 1 alakohdan²⁵ että 7 artiklan 2 alakohdan²⁶ eri kieliversioiden välillä on merkittäviä eroja.

29. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on toistuvasti katsonut, että Bryssel I a -asetuksen käsitteitä ”sopimusta koskeva asia” ja ”sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia” on pidettävä unionin oikeuden itsenäisinä käsitteinä, joita on tulkittava käyttäen perustana kyseisen asetuksen järjestelmää ja tavoitteita, jotta voitaisiin taata siinä säädettyjen toimivaltasääntöjen yhtenäinen soveltaminen kaikissa jäsenvaltioissa.²⁷ Kanteen kuuluminen jompaankumpaan luokkaan ei siis riipu etenkään sen tuomioistuimen, jossa kante on nostettu, kansallisessa lainsäädännössä (lex fori) säädettyistä ratkaisuista.

30. Bryssel I a -asetuksen *järjestelmästä* unionin tuomioistuin on toistuvasti todennut, että se perustuu kyseisen asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädettyyn yleiseen sääntöön, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka, ja että 7 artiklassa säädetty erityiset toimivaltasäännöt ovat poikkeuksia tähän pääsääntöön, joten niitä on tulkittava suppeasti.²⁸

31. Bryssel I a -asetuksen *tavoitteista* on muistutettava, että kyseisessä asetuksessa säädettyjen toimivaltasääntöjen yleisenä tavoitteena on turvata oikeusvarmuus ja tässä yhteydessä vahvistaa jäsenvaltioiden alueelle sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojaa. Niiden ennustettavuuden on siksi oltava hyvä: kantajan on pystyttävä helposti päättelemään, missä tuomioistuimissa hän voi

²⁴ C-603/17, EU:C:2019:65 (jäljempänä ratkaisuehdotus Bosworth ja Hurley).

²⁵ Bryssel I a -asetuksen ranskankielisessä versiossa, jota erityisesti espanjan-, italian-, portugalil-, romanian-, suomen- ja tanskankieliset versiot vastaavat, käytetyllä ilmauksella ”matière contractuelle” on suhteellisen laaja merkitys. Sitä vastoin englanninkielisessä versiossa käytetty ilmaus (”in matters relating to a contract”), josta mm. bulgarian-, kroatian-, hollannin- ja ruotsinkieliset versiot ovat saaneet vaikutteita, edellyttää sopimuksen olemassaoloa, mutta riittävänä pidetään yksinkertaisesti yhteyttä sopimuksen ja kanteen välillä. Saksankielinen versio on huomattavasti muita kieliversioita täsmällisempi ja sillä asetetaan siten myös enemmän edellytyksiä (”wenn ein Vertrag oder Ansprüche aus einem Vertrag den Gegenstand des Verfahrens bilden”).

²⁶ Ranskankielistä versiota vastaavat erityisesti saksan-, espanjan-, italian-, kroatian- ja romaniankieliset versiot. Myös englanninkielinen versio (”in matters relating to tort, delict or quasi-delict”) on varsin lähellä sitä. Hollanninkielisessä versiossa (”ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad”) viitataan nimenomaisesti deliktiin perustuvien velvollisuuksien käsitteeseen. Portugalinkielinen versio (”Em matéria extracontratual”) on merkitykseltään hivenen väljempi, koska se viittaa kaikenlaisiin sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin. Tanskan- (”i sager om erstatning uden for kontrakt”), suomen- (”sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa”) ja ruotsinkieliset versiot (”om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”) ilmentävät ajatusta vahingonkorvauskanteesta tilanteessa, jossa ei ole tehty sopimusta.

²⁷ Ks. sopimusta koskevan asian käsitteestä erityisesti tuomio 22.3.1983, Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, 9 ja 10 kohta) ja tuomio 4.10.2018, Feniks (C-337/17, EU:C:2018:805, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevan asian käsitteestä erityisesti tuomio Kalfelis (15 ja 16 kohta) ja tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

²⁸ Ks. erityisesti tuomio Kalfelis (19 kohta); tuomio 27.10.1998, Réunion européenne ym. (C-51/97, EU:C:1998:509, 16 kohta) ja tuomio 4.10.2018, Feniks (C-337/17, EU:C:2018:805, 37 kohta).

nostaa kanteensa, ja vastaajan kohtuudella ennakoimaan, missä tuomioistuimissa häntä vastaan voidaan nostaa kanne. Lisäksi kyseisten sääntöjen tarkoituksena on varmistaa hyvä oikeudenkäyttö.²⁹

32. Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetuissa sopimusta koskevissa asioissa ja 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitetuissa deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevissa asioissa annetulla erityisellä toimivallalla pyritään erityisesti saavuttamaan läheisyystavoite, jolloin konkretisoidaan edellisessä kohdassa mainitut kaksi vaatimusta. Tältä osin unionin tuomioistuin on toistuvasti katsonut, että kantajalle edellä mainituissa säännöksissä annettu valinnanvapaus otettiin käyttöön, koska niissä tarkoitetuissa asioissa kanteen ja sellaisen tuomioistuimen välillä, jossa asia voidaan saattaa vireille, on oikeudenkäynnin tarkoituksenmukaisen järjestämisen kannalta erityisen läheinen liittymä.³⁰ Sopimusta koskevassa asiassa ”sen paikkakunnan tuomioistuimella, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä”, katsotaan nimittäin olevan parhaat edellytykset ratkaista asia muun muassa oikeusriidan läheisyyden ja asian selvittämisen vaivattomuuden vuoksi. Sama pätee deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevissa asioissa ”sen paikkakunnan tuomioistuime[en], missä vahinko sattui tai saattaa sattua”.³¹ Läheisellä liittymällä myös taataan oikeusvarmuus välttämällä mahdollisuus siitä, että vastaaja haastetaan tuomioistuimeen, johon hän ei kohtuudella ole voinut odottaa joutuvansa.

33. Näiden yleisten näkemysten valossa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on annettu sopimusta koskevalle asialle ja deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevalle asialle itsenäiset määritelmät. Seuraavissa kahdessa jaksossa tarkastelen niitä kumpaakin vuorollaan.

1. Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettun sopimusta koskevan asian määritelmä

34. Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettun sopimusta koskevan asian määritelmän ensimmäinen luonnos esitettiin yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa Handte, jonka mukaan tämän käsitteen ”ei voida katsoa tarkoittavan sellaista tilannetta, jossa osapuoli ei ole vapaaehtoisesti sitoutunut veloitteeseen toiseen osapuoleen nähden”.³²

35. Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti tämän määritelmän tuomiossa Engler.³³ Todettuaan, että veloitteen tunnistaminen on välttämätöntä 7 artiklan 1 alakohdan soveltamiseksi, koska kansallisen tuomioistuimen toimivalta vahvistetaan sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan mukaan, jossa kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä, yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että jotta tätä säännöstä voidaan soveltaa, ”on määriteltävä se oikeudellinen velvoite, johon henkilö on vapaaehtoisesti antanut suostumuksensa suhteessa toiseen osapuoleen ja johon kanne perustuu”.³⁴

²⁹ Ks. erityisesti tuomio 19.2.2002, Besix (C-256/00, EU:C:2002:99, 26 kohta) ja tuomio 10.4.2003, Pugliese (C-437/00, EU:C:2003:219, 16 kohta).

³⁰ Ks. Bryssel I a -asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappale. Ks. myös erityisesti tuomio 6.10.1976, Industrie Tessili Italiana Como (12/76, EU:C:1976:133, 13 kohta); tuomio 20.2.1997, MSG (C-106/95, EU:C:1997:70, 29 kohta) ja tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 26 kohta).

³¹ Ks. Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdasta tuomio 19.2.2002, Besix (C-256/00, EU:C:2002:99, 30 ja 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja saman asetuksen 7 artiklan 2 alakohdasta tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 26 ja 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

³² Tuomio Handte, 15 kohta.

³³ Tuomio 20.1.2005 (C-27/02, EU:C:2005:33).

³⁴ Tuomio 20.1.2005, Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, 45 ja 51 kohta).

36. Tästä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä nyt vakiintuneesta määritelmästä voidaan johtaa kaksi kumulatiivista edellytystä:³⁵ kanne kuuluu Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin, 1) jos se koskee ”sopimusvelvoitetta” eli ”oikeudellista velvoitetta, johon henkilö on vapaaehtoisesti antanut suostumuksensa suhteessa toiseen osapuoleen”,³⁶ ja 2) jos kanne perustuu nimenomaan tähän velvoitteeseen.

37. *Ensimmäisestä edellytyksestä* unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että ”sopimusvelvoitteisiin” sisältyvät ensinnäkin velvoitteet, jotka perustuvat³⁷ sopimukseen³⁸ eli lähinnä tahtojen yhtymiseen kahden henkilön välillä.³⁹ Tämän jälkeen unionin tuomioistuin sisällytti sopimusta koskeviin asioihin analogisesti myös oikeussuhteet, jotka ovat lähellä sopimussuhdetta siltä osin kuin niillä perustetaan kyseisten henkilöiden välille läheinen suhde, joka on samankaltainen kuin sopimuspuolten välinen suhde. Tämä pätee erityisesti yhdistyksen ja sen jäsenten välisiin suhteisiin ja yhdistyksen jäsenten keskinäisiin suhteisiin,⁴⁰ osakkeenomistajien välisiin suhteisiin ja osakkeenomistajien ja heidän perustamansa yhtiön välisiin suhteisiin,⁴¹ hallituksen jäsenten ja heidän johtamansa yhtiön välisiin suhteisiin, sellaisina kuin niistä säädetään yhtiöoikeudessa,⁴² sekä velvoitteisiin, joita kiinteistön yhteisomistajilla lain mukaan on omistusyhtymään nähden.⁴³ Koska Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan soveltaminen ”ei edellytä sopimuksen tekemistä” vaan ainoastaan ”velvoitteen tunnistamista”,⁴⁴ unionin tuomioistuin on katsonut, että sopimusta koskevin asioina on pidettävä myös velvoitteita, joita ei ole noudatettava tällaisen tahtojen yhtymisen vaan sellaisen yksipuolisen velvoitteen perusteella, johon henkilö on vapaaehtoisesti sitoutunut toiseen henkilöön nähden. Tämä pätee erityisesti elinkeinonharjoittajan kuluttajalle antamiin voittolupauksiin⁴⁵ ja vekselin antajan velvoitteisiin vekselin saajaan nähden.⁴⁶

³⁵ Ks. erityisesti tuomio 28.1.2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, 39 kohta) ja tuomio 5.12.2019, Ordre des avocats du barreau de Dinant (C-421/18, EU:C:2019:1053, 25 ja 26 kohta).

³⁶ Unionin tuomioistuin sovelsi tätä määritelmää Rooma I -asetukseen noudattaakseen tavoitetta tulkita Bryssel I a-, Rooma I- ja Rooma II -asetuksia johdonmukaisesti (ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 5 kohta). Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan Rooma I -asetuksen mukaisella ”sopimusvelvoitteella” tarkoitetaan ”oikeudellista velvoitetta, johon henkilö on vapaaehtoisesti suostunut toista henkilöä kohtaan”. Ks. tuomio 21.1.2016, ERGO Insurance ja Gjensidige Baltic (C-359/14 ja C-475/14, EU:C:2016:40, 44 kohta).

³⁷ Nähdäkseni unionin tuomioistuin viittasi tällä ilmauksella velvoitteisiin, jotka on täytettävä *sopimuksen vuoksi*. Sopimusvelvoitteilla tarkoitetaan nimittäin sekä velvoitteita, joista sopimuspuolet määräävät sopimuksessa, että velvoitteita, jotka laissa – joko dispositiivisesti tai pakottavasti – määrätään asettamaan tämän tyyppisissä sopimuksissa. Joka tapauksessa kaikkien sopimusvelvoitteiden *ensisijaisena lähteenä* on laki, koska niillä ei olisi sitovaa vaikutusta, ellei laissa siitä säädetäisi (ks. ratkaisuehdotuksen Bosworth ja Hurley (alaviite 50)).

³⁸ Ks. erityisesti tuomio 6.10.1976, De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, 14 ja 16 kohta); tuomio 15.6.2017, Kareda (C-249/16, EU:C:2017:472, 30 kohta) ja tuomio 7.3.2018, flightright ym. (C-274/16, C-447/16 ja C-448/16, EU:C:2018:160, 59 kohta). Kaikkia sopimukseen perustuvia velvoitteita on pidettävä velvoitteina, joihin velallinen on ”vapaaehtoisesti antanut suostumuksensa”, ilman, että hänen on tarvinnut antaa suostumuksensa kuhunkin velvoitteeseen erikseen. Suostuessaan tekemään sopimuksen sopimuspuolet hyväksyvät velvoitteet kokonaisuudessaan ja sitoutuvat täyttämään ne.

³⁹ Ks. erityisesti tuomio 11.7.2002, Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436, 49 kohta). Unionin tuomioistuin on hiljattain rinnastanut ”hiljaisen sopimussuhteen” sopimukseen (ks. tuomio 14.7.2016, Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, 24–27 kohta)).

⁴⁰ Ks. tuomio 22.3.1983, Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, 13 kohta).

⁴¹ Ks. tuomio 10.3.1992, Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115, 16 kohta).

⁴² Ks. tuomio 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie ym. (C-47/14, EU:C:2015:574, 53 ja 54 kohta).

⁴³ Ks. tuomio 8.5.2019, Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376, 27–29 kohta).

⁴⁴ Ks. erityisesti tuomio 17.9.2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, 22 kohta) ja tuomio 8.5.2019, Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376, 23 kohta).

⁴⁵ Ks. tuomio 20.1.2005, Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, 53 kohta).

⁴⁶ Ks. tuomio 14.3.2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, 48 ja 49 kohta).

38. Unionin tuomioistuin on siis antanut Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettusta sopimusveloitteen käsitteestä ”joustavan” tulkinnan.⁴⁷ Tämä toteamus voi ensi alkuun vaikuttaa yllättävältä, koska vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kyseistä säännöstä on tulkittava suppeasti. Todellisuudessa tällä suppean tulkinnan vaatimuksella kuitenkin vain kielletään unionin tuomioistuinta poikkeamasta kyseisen säännöksen selvästä sanamuodosta ja tulkitsemasta sitä laajemmin kuin mitä sen tarkoitus edellyttää.⁴⁸ Tässä yhteydessä on mahdollista ja mielestäni perusteltuakin tulkita sopimusta koskevien asioiden luokkaa siten, että siihen sisältyvät myös sopimusta lähellä olevat oikeussuhteet, jotta varmistetaan hyvä oikeudenkäyttö kansainvälisissä riita-asioissa.⁴⁹

39. *Toisesta edellytyksestä* unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä todetaan, että kanteen ei katsota kuuluvan Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin pelkästään siitä syystä, että se ainakin etäisesti koskee sopimusveloitetta. Lisäksi edellytetään, että kanteen perusteena on tällainen velvoite. Kyseisen säännöksen soveltaminen siis riippuu, kuten unionin tuomioistuin on äskettäin todennut, ”kanteen perusteesta”.⁵⁰ Toisin sanoen kantajan on vedottava tällaiseen veloitteeseen oikeuttaakseen kanteensa.⁵¹

40. Tällä edellytyksellä unionin tuomioistuin rajaa – mielestäni aivan perustellusti – Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetuissa sopimusta koskevissa asioissa sovellettavan toimivaltasäännön koskemaan ainoastaan kanteita, jotka liittyvät sopimussuhteeseen eli joissa riita koskee aineellisesti sopimusoikeudellisia kysymyksiä⁵² tai toisin sanoen kysymyksiä, jotka kuuluvat Rooma I -asetuksessa tarkoitettulla tavalla sopimukseen sovellettavan lain (lex contractus) alaan.⁵³ Näin unionin tuomioistuin varmistaa kyseisen säännöksen taustalla olevan läheisyystavoitteen mukaisesti, että sopimuksen osalta toimivaltainen tuomioistuin lausuu ensisijaisesti tällaisista kysymyksistä.⁵⁴ Vieläkin tärkeämpää on, että unionin tuomioistuin turvaa

⁴⁷ Ks. vastaavasti tuomio 20.1.2005, Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, 48 kohta).

⁴⁸ Ks. analogisesti tuomio 14.12.1977, Sanders (73/77, EU:C:1977:208, 17 ja 18 kohta) ja tuomio 26.3.1992, Reichert ja Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, 25 kohta). Ks. myös julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotus Gabriel (C-96/00, EU:C:2001:690, 44–46 kohta).

⁴⁹ Ks. vastaavasti Minois, M., *Recherche sur la qualification en droit international privé des obligations*, LGDJ, Pariisi, 2020, s. 174–180.

⁵⁰ Tuomio 7.3.2018, flightright ym. (C-274/16, C-447/16 ja C-448/16, EU:C:2018:160, 61 kohta); tuomio 4.10.2018, Feniks (C-337/17, EU:C:2018:805, 48 kohta) ja tuomio 26.3.2020, Primera Air Scandinavia (C-215/18, EU:C:2020:235, 44 kohta).

⁵¹ Ks. vastaavasti tuomio 8.3.1988, Arcado (9/87, EU:C:1988:127, 12 ja 13 kohta). Sama ajatus hieman eri sanoin ilmaistuna löytyy 6.10.1976 annetusta tuomiosta De Bloos (14/76, EU:C:1976:134): ”kanteen perustana oleva sopimusvelvoite” (11 kohta); ”velvoite, joka vastaa kantajan kanteen perustana olevaa, sopimuksesta johtuvaa oikeutta” (13 kohta) ja ”velvoite, joka vastaa – – sopimuksesta johtuvaa oikeutta, johon hän perustaa kanteensa” (15 kohta ja tuomiolauselman). Ks. myös julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotus flightright ym. (C-274/16, C-447/16 ja C-448/16, EU:C:2017:787, 54 kohta).

⁵² Ks. vastaavasti julkisasiamies Mayrasin ratkaisuehdotus Industrie Tessili Italiana Como (12/76, ei julkaistu, EU:C:1976:119, Kok., s. 1489) ja julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotus Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, 44 kohta). Koska Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa ei sovelleta yksinomaan sopimuksiin, viitataan tällä kaikkiin oikeussääntöihin, joissa asetetaan veloitteita sillä perusteella, että henkilö on antanut vapaaehtoisen sitoumuksen toiseen henkilöön nähden.

⁵³ Rooma I -asetuksen 12 artiklan sisältyy lisäksi lex contractuksen alaisuuteen kuuluvien kysymysten luettelo, joka ei ole tyhjentävä ja josta saa mielestäni merkityksellisiä viitteitä sen määrittämiseksi, kuuluuko kanne Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin. Ks. analogisesti tuomio 8.3.1988, Arcado (9/87, EU:C:1988:127, 15 kohta).

⁵⁴ Tämä ei tarkoita sitä, että sopimuksen osalta toimivaltaisen tuomioistuimen on väistämättä sovellettava kansallista oikeuttaan. Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan mukaan määräytyvä toimivaltainen tuomioistuin ja Rooma I -asetuksen säännösten mukaan määräytyvä sovellettava laki eivät nimittäin välttämättä vastaa toisiaan. Tämä ei myöskään tarkoita sitä, että sopimuksen osalta toimivaltaisen tuomioistuimen on välttämättä sovellettava aineellisesti sopimusoikeutta, jotta se voisi ratkaista käsiteltäväkseen saatetut kysymykset. Kysymystä, jota kansainvälistä yksityisoikeutta koskevissa unionin instrumenteissa pidetään sopimusluonteisena, saatetaan nimittäin asiaa koskevassa aineellisessa oikeudessa pitää deliktiluonteisena jne.

sopimusta koskevan asian käsitteen, sellaisena kuin sitä tarkoitetaan toimivaltasääntöjen osalta 7 artiklan 1 alakohdassa ja lainvalinnan osalta Rooma I -asetuksessa, sisäisen johdonmukaisuuden.⁵⁵

41. Erityisesti sopimusvelvoitteen täytäntöönpanokanteet,⁵⁶ vahingonkorvauskanteet ja velvoitteen täyttämättä jättämisen seurauksena nostetut kaupanpurkamiskanteet⁵⁷ täyttävät nämä kaksi edellytystä ja kuuluvat siten 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin. Kaikissa näissä tapauksissa kyseinen velvoite luo sopimusperusteisen oikeuden, joka on kanteen perusteena. Sen ratkaiseminen, onko kanne perusteltu, edellyttää sitä, että asiaa käsittelevä tuomioistuin ratkaisee ensisijaisesti sopimusoikeudelliset kysymykset, kuten velvoitteen sisältöä, sitä, miten velvoite on pantava täytäntöön, ja sen täytäntöönpanon laiminlyöntiä koskevat kysymykset.⁵⁸ Sopimusta koskevan asian käsitteeseen kuuluvat myös sopimuksen pätemättömäksi toteamista koskevat kanteet, koska ne perustuvat sopimuksen syntyä koskevien sääntöjen noudattamatta jättämiseen ja koska niissä tuomioistuimen on ratkaistava, ovatko sopimuksesta johtuvat velvoitteet päteviä.⁵⁹ Yksityiskohtaisempaa tietoa sopimusta koskevan asian käsitteestä saa sitä käsittelevästä laajasta oikeuskirjallisuudesta.⁶⁰

2. Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettun deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevan asian määritelmä

42. Tuomioon Kalfelis perustuvan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuun deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevan asian käsitteeseen kuuluvat ”kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista ja jotka eivät kyseisen asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettulla tavalla liity ’sopimusta koskevaan asiaan’”.⁶¹

43. Kyseisestä määritelmästä voidaan johtaa kaksi kumulatiivista edellytystä: toinen on positiivinen, ja sen mukaan kanteessa on oltava kyse vastaajan vastuun toteuttamisesta; toinen on negatiivinen, ja sen mukaan kanne ei saa liittyä sopimusta koskevaan asiaan.

⁵⁵ Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 49 mainittu teos Minois, M., s. 174 ja 180–186. Vaikka siis Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan aineellinen soveltamisala lähtökohtaisesti vastaa Rooma I -asetuksen soveltamisalaa, ne eivät ole täysin yhteneväiset. Esimerkiksi 7 artiklan 1 alakohtaa sovelletaan tiettyihin yhtiöoikeuteen perustuviin kanteisiin (ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteissä 41 ja 42 esitetyt oikeuskäytäntöviittaukset), kun taas Rooma I -asetuksen 1 artiklan 2 kohdan f alakohdassa suljetaan tähän oikeudenalaan kuuluvat kysymykset asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

⁵⁶ Ks. erityisesti kanteet, joista oli kyse asioissa, joissa annettiin 15.1.1987 tuomio Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, 2 ja 18 kohta), 8.3.1988 tuomio Arcado (9/87, EU:C:1988:127, 12 kohta) ja 29.6.1994 tuomio Custom Made Commercial (C-288/92, EU:C:1994:268, 2 ja 11 kohta).

⁵⁷ Ks. erityisesti kanteet, joista oli kyse asioissa, joissa annettiin 6.10.1976 tuomio De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, 3 ja 14 kohta) ja 8.3.1988 tuomio Arcado (9/87, EU:C:1988:127, 13 kohta).

⁵⁸ Ks. tästä Rooma I -asetuksen 12 artiklan 1 kohdan a–c alakohta.

⁵⁹ Ks. tuomio 20.4.2016, Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, 54 ja 58 kohta). Tältä osin Rooma I -asetuksen 10 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että sopimuksen olemassaoloa ja sen pätevyyttä koskevat kysymykset kuuluvat lex contractusin soveltamisalaan.

⁶⁰ Ks. erityisesti Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe*, LGDJ, Pariisi, 4. painos, 2010, s. 165–177; Briggs, A., *Civil Jurisdiction and Judgments*, Informa Law, Oxon, 2015, 6. painos, s. 209–220; Niboyet, M.-L. ja Geouffre de la Pradelle, G., *Droit international privé*, LGDJ, Issy-les-Moulineaux, 5. painos, 2015, s. 346 ja 347; Calster (van), G., *European Private International Law*, Hart Publishing, Oxford, 2016, s. 136–139; Magnus, U. ja Mankowski, P., *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Otto Schmidt, Köln, 2016, s. 162–189; Hartley, T., *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe – The Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*, Oxford University Press, Oxford, 2017, s. 107–114, ja edellä alaviitteessä 49 mainittu teos Minois, M.

⁶¹ Ks. erityisesti tuomio Kalfelis (18 kohta); tuomio 1.10.2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, 36 kohta) ja tuomio 12.9.2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, 19 kohta).

44. *Ensimmäinen edellytys* liittyy kanteen kohteeseen. Kanteessa on lähtökohtaisesti vaadittava vastaajan vastuun toteutumista eli haastettava vastaaja oikeuteen, jotta se saadaan lopettamaan käyttäytyminen, joka on omiaan aiheuttamaan vahinkoa – jolloin kyse on Wikingerhofin käsiteltävässä asiassa nostaman kaltaisesta kieltokanteesta –, tai korjaamaan jo aiheuttamansa vahinko, jolloin kyse on vahingonkorvauskanteesta.⁶²

45. Unionin tuomioistuin on kuitenkin antanut tästäkin edellytyksestä ”joustavan” tulkinnan. Vahvistuskanteet, joissa kantaja vaatii tuomioistuinta toteamaan, että vastaaja on laiminlyönyt laissa säädetyn velvoitteen, tai negatiiviset vahvistuskanteet, joissa kantaja vaatii toteamaan, ettei se ole syyllistynyt mihinkään tekoihin tai laiminlyönteihin, jotka synnyttäisivät sille deliktiin perustuvan vahingonkorvausvastuun vastaajaa kohtaan, voivat nimittäin niin ikään kuulua Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdan soveltamisalaan.⁶³

46. *Toinen edellytys* on mielestäni ikään kuin sopimusta koskevasta asiasta annetussa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetun edellytyksen peilikuva. Siinäkin on kyse vahingonkorvausvaatimuksen perusteen määrittämisestä. Jotta kannetta voitaisiin pitää deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevana asiana, sen ei ole perustuttava ”oikeudelliseen velvoitteeseen, johon henkilö on vapaaehtoisesti antanut suostumuksensa”, vaan deliktiperusteiseen eli tahdosta riippumattomaan velvoitteeseen, joka on olemassa riippumatta siitä, oliko vastaajalla minkäänlaista aikomusta sitoutua siihen kantajaan nähden, ja joka perustuu vahinkotapahtumaan, joka on laissa säädetyn yleisen velvollisuuden täyttämättä jättäminen.⁶⁴ Kyseisellä edellytyksellä unionin tuomioistuin varmistaa Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdan taustalla olevan läheisyystavoitteen mukaisesti, että deliktin osalta toimivaltainen tuomioistuin lausuu yksinomaan deliktiperusteisista kanteista eli kanteista, joissa tuodaan esiin pääasiallisesti kysymyksiä, jotka aineellisesti liittyvät oikeussäntöihin, joihin nämä velvollisuudet perustuvat. Näin unionin tuomioistuin myös turvaa deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevan asian käsitteen, sellaisena kuin siitä säädetään toimivaltasääntöjen osalta 7 artiklan 2 alakohdassa ja lainvalinnan osalta Rooma I -asetuksessa, sisäisen johdonmukaisuuden.⁶⁵

47. Näin ollen ei voida katsoa, kuten toisinaan on esitetty, että Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohta on puhtaasti residuaalinen säännös, jonka soveltamisalaan kuuluvat kaikki ne kanteet, jotka eivät kuulu asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuun sopimusta koskevan

⁶² Ks. erityisesti tuomio 26.3.1992, Reichert ja Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, 19 ja 20 kohta); tuomio 1.10.2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, 41 kohta) ja tuomio 12.9.2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, 21 kohta).

⁶³ Ks. vastaavasti tuomio 5.2.2004, DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74, 19–28 kohta) ja tuomio 25.10.2012, Folien Fischer ja Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, 41–54 kohta).

⁶⁴ Ks. vastaavasti tuomio 17.9.2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, 25 ja 27 kohta); tuomio 18.7.2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, 35–38 kohta) ja tuomio 21.4.2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, 37 ja 50 kohta). Ks. myös julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotus Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, 59 kohta).

⁶⁵ Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan Rooma II -asetuksen mukainen sopimukseen perustumaton velvoite on nimittäin velvoite, joka aiheutuu vahinkotapahtumasta, perusteettomasta edusta, asiainhuollosta (negotiorum gestio) tai sopimuksentekotuottamuksesta (culpa in contrahendo) johtuvista seurauksista (ks. tuomio 21.1.2016, ERGO Insurance ja Gjensidige Baltic (C-359/14 ja C-475/14, EU:C:2016:40, 45 ja 46 kohta)). Korostan kuitenkin, että Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettut deliktiperusteiset velvoitteet muodostavat Rooma II -asetuksen ytimen mutta jälkimmäisellä on kuitenkin laajempi soveltamisala kuin ensin mainitulla, koska se kattaa paitsi vahingonkorvausvastuun perustavasta tapahtumasta aiheutuvat sopimukseen perustumatomat velvoitteet myös sopimuksen kaltaiseen oikeussuhteeseen, kuten perusteettomaan etuun tai asiainhuoltoon (negotiorum gestio), perustuvat velvoitteet (ks. Rooma II -asetuksen 2 artiklan 1 kohta).

asian käsitteeseen. Päinvastoin on olemassa kanteita, jotka eivät kuulu näiden kummankaan säännöksen soveltamisalaan, koska ne perustuvat velvoitteisiin, jotka eivät ole sopimusperusteisia sen paremmin kuin deliktiperusteisiakaan.⁶⁶

48. Muilta osin unionin tuomioistuin on todennut, että Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohta käsittää suuren määrän erilaisia vastuun lajeja⁶⁷ – tuottamuvastuun, ankanan vastuun jne. Sen soveltamisalaan kuuluvat paitsi kilpailuoikeuden rikkomiseen perustuvat vahingonkorvauskanteet, joihin viitattiin jo edellä, myös erityisesti vilpilliseen kilpailuun,⁶⁸ immateriaalioikeuksien loukkaukseen⁶⁹ tai tuotteen puutteellisen turvallisuuden aiheuttamaan vahinkoon⁷⁰ perustuvat vahingonkorvauskanteet. Yksityiskohtaisempaa tietoa deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevan asian käsitteestä saa jälleen sitä käsittelevästä laajasta oikeuskirjallisuudesta.⁷¹

B Sopimuspuolten välillä nostettujen vahingonkorvauskanteiden luokittelu Bryssel I a -asetuksen mukaan

49. Edellä esitetystä seuraa, että jotkut vahingonkorvauskanteet kuuluvat Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin ja toiset taas saman asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuihin deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin. Edellä esitetystä ilmenee myös, että teoreettisesti se, kumpaan näistä luokista kanne kuuluu, riippuu kanteen perusteesta eli siitä velvoitteesta, johon kanne perustuu. Jos tämä velvoite asetetaan sopimuksen tai muun toiseen henkilöön nähden annetun vapaaehtoisen sitoumuksen perusteella, kyseessä on sopimusperusteinen kanne. Jos sitä vastoin kyseinen velvoite johtuu sellaisen laissa säädetyn velvollisuuden laiminlyönnistä, joka koskee kaikkia riippumatta siitä, ovatko he vapaaehtoisesti sitoutuneet noudattamaan sitä, kyseessä on deliktiperusteinen kanne.⁷²

50. Eron tekeminen sopimusta koskevan asian ja deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevan asian välillä voi kuitenkin käytännössä osoittautua hyvinkin hankalaksi silloin, kun henkilöiden välillä on sopimus ja kun toinen heistä nostaa vahingonkorvauskanteen toista vastaan.

⁶⁶ Ks. julkisasiamies Gulmannin ratkaisuehdotus Reichert ja Kockler (C-261/90, ei julkaistu, EU:C:1992:78, Kok., s. 2169); julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotus Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, 55 ja 57 kohta) ja julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotus Feniks (C-337/17, EU:C:2018:487, 98 kohta). Kuten Wikingerhof väitti, mielestäni tämä pätee perusteettoman edun palautusta koskeviin kanteisiin, jos edun perusteettomuus ei johdu sopimuksen pätemättömyydestä (ks. tuomio 20.4.2016, Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, 55 kohta)), koska tällainen kanne perustuu velvoitteeseen, joka ei johdu vahinkotapahtumasta (ks. vastaavasti julkisasiamies Wahlin ratkaisuehdotus Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, 54–75 kohta)).

⁶⁷ Tuomio 30.11.1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, 18 kohta).

⁶⁸ Ks. erityisesti tuomio 21.12.2016, Concurrence (C-618/15, EU:C:2016:976) ja Rooma II -asetuksen 6 artiklan 1 kohta.

⁶⁹ Ks. tekijänoikeuksista erityisesti tuomio 22.1.2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28) ja tuomio 3.4.2014, Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215) sekä Rooma II -asetuksen 8 artikla.

⁷⁰ Ks. erityisesti tuomio 16.7.2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475) ja Rooma II -asetuksen 5 artikla.

⁷¹ Ks. erityisesti edellä alaviitteessä 60 mainitut teokset Gaudemet-Tallon, H., s. 217–219; Briggs, A., s. 238–250; Calster (van), G., s. 144–147; Magnus, U. ja Mankowski, P., s. 262–276 sekä Hartley, T., s. 125 ja 126.

⁷² Ks. julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotus Handte (C-26/91, ei julkaistu, EU:C:1992:176, 16 kohta) ja ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (67 kohta).

51. Tällainen kanne ei nimittäin välttämättä kuulu Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin.⁷³ Sopimuspuolten välillä voidaan nostaa myös deliktiperusteisia kanteita. Ilmeisenä esimerkkinä niistä ovat kanteet, joilla ei ole minkäänlaista liittymää asianosaisten välillä tehtyyn sopimukseen⁷⁴ ja joihin on siten selvästikin sovellettava asetuksen 7 artiklan 2 alakohtaa.

52. Tilanne ei kuitenkaan ole yhtä selvä silloin, kun kanteella on, kuten pääasiassa, tietty liittymä sopimukseen erityisesti siksi, että se liittyy sopimusta täytäntöön pantaessa aiheutettuun vahinkoon. Toisinaan voi käydä erityisesti niin, että väitetty vahinkotapahtuma merkitsee yhtä aikaa sopimusvelvoitteen täyttämättä jättämistä ja laissa säädetyn yleisen velvollisuuden noudattamatta jättämistä. Tällöin on kyseessä usea vastuuperuste eli samanaikaiset sopimusperusteinen velvoite ja deliktiperusteinen velvoite, jotka kumpikin voivat olla kanteen perusteena.⁷⁵

53. Niiden tilanteiden määrä, joissa sama vahinkotapahtuma voi johtaa useaan vastuuperusteeseen, vaihtelee eri kansallisissa oikeusjärjestyksissä sen mukaan, miten sopimukseen perustuva vahingonkorvausvastuu ja deliktiin perustuva vahingonkorvausvastuu niissä määritellään.⁷⁶ Edellä tämän ratkaisuehdotuksen 48 kohdassa esitetyt esimerkit vahingonkorvauskanteiden eri perusteista – joita ovat kilpailuoikeuden rikkominen, vilpillistä kilpailua tarkoittavat teot, tuotteen puutteellisen turvallisuuden aiheuttamaan vahinko ja immateriaalioikeuksien loukkaus – ovat kuitenkin omiaan aiheuttamaan tällaisen vastuuperusteiden samanaikaisuuden, kun kanne on nostettu sopimuspuolten välillä.

54. Esimerkiksi tavaran- tai palveluntoimittajan kieltäytyminen myynnistä suhteessa jälleenmyyjäänsä voi merkitä paitsi määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä myös niiden väliseen puitesopimukseen perustuvien velvoitteiden noudattamatta jättämistä, kuten Wikingerhof aivan oikein huomautti. Sama koskee tilannetta, jossa toimittaja suosii omaa jakeluverkostoaan jälleenmyyjän vahingoksi, koska tällainen käyttäytyminen voi merkitä yhtä aikaa sopimusrikkomusta, määräävän aseman väärinkäyttöä ja vilpillistä kilpailua.⁷⁷ Lisäksi valmistajan myymän tuotteen puutteellinen turvallisuus, josta aiheutuu ostajalle vahinkoa, voi kuulua sekä deliktiin perustuvan vahingonkorvausvastuun piiriin – sen perusteella, että tuoteturvallisuutta koskevaa lakisääteistä velvollisuutta on jätetty noudattamatta – että sopimukseen perustuvan vahingonkorvausvastuun piiriin – sen perusteella, että sopimusvelvoitetta toimittaa vaatimusten mukainen tuote tai turvallisuutta koskevaa sopimusvelvoitetta on jätetty noudattamatta. Kun tekijänoikeudella suojatun teoksen

⁷³ Ks. vastaavasti tuomio Brogsitter, 23 kohta.

⁷⁴ Jos esimerkiksi pankkiiri ja hänen asiakkaansa asuvat samassa kerrostalossa ja ensin mainittu haastaa jälkimmäisen oikeuteen tämän naapurina aiheuttamasta häiriöstä.

⁷⁵ Ks. ratkaisuehdotuksen Bosworth ja Hurley (68 kohta).

⁷⁶ Sopimukseen perustuvan vahingonkorvausvastuun ja deliktiin perustuvan vahingonkorvausvastuun ulottuvuudet eivät nimittäin ole kaikissa kansallisissa oikeusjärjestyksissä samanlaiset, joten niissä kaikissa ei esiinny yhtä taajaan päällekkäisyyksiä näiden kahden vastuulajin välillä. Erityisen paljon näitä mahdollisia päällekkäisyyksiä on esimerkiksi Ranskan oikeudessa. Yhtäältä sopimukseen perustuva vastuu on määritelty laajasti, koska muun muassa Cour de cassationin (ylin tuomioistuin, Ranska) oikeuskäytännön mukaan sopimukseen on sisällytettävä turvallisuus- ja tiedonantovelvoitteita, joilla pannaan täytäntöön laissa säädettyt yleiset velvollisuudet, sekä velvoitteita, jotka johtuvat vaatimuksesta panna sopimus täytäntöön lojaliteettiperiaatteen mukaisesti. Toisaalta deliktiin perustuva vahingonkorvausvastuu on säädetty avoimeksi, koska asiaa koskevien sääntöjen tarkoituksena on ennakoida kaikkia yhteiskunnassa mahdollisesti tapahtuvia vahinkoja. Ks. tästä Ancel, P., ”Le concours de la responsabilité délictuelle et de la responsabilité contractuelle”, *Responsabilité civile et assurances*, nro 2, helmikuu 2012, osa 8, 2–11 kohta.

⁷⁷ Ks. asia, jossa annettiin 24.10.2018 tuomio Apple Sales International ym. (C-595/17, EU:C:2018:854).

lisenssinsaaja ylittää lisenssin rajat, tämä vahinko voi merkitä sekä deliktiperusteista oikeudenloukkausta (*contrefaçon*) – koska lisenssinsaaja loukkaa toisen sopimuspuolen yksinoikeutta – että kyseisen sopimuksen rikkomista.⁷⁸

55. Tällaisessa usean vastuuperusteen tilanteessa tietyt kansalliset oikeusjärjestykset, joihin Englannin oikeus ja Saksan oikeus kuuluvat, jättävät kantajalle mahdollisuuden valita, perustaako hän kanteensa deliktiin perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen vai sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen sen mukaan, kumpi vastaa paremmin hänen intressejään,⁷⁹ vai perustaako hän kanteensa näihin kahteen perusteeseen.⁸⁰

56. Sitä vastoin joissakin muissa oikeusjärjestyksissä, kuten Ranskan ja Belgian oikeudessa, on voimassa kumulointikieltosäännöksi kutsuttu vastuun jakautumista koskeva sääntö, jonka mukaan kantajalle ei anneta tällaista valinnanvapautta: kantaja ei voi perustaa kanteensa deliktiin perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen, jos vahinko, johon hän vetoaa, on aiheutunut myös sopimusvelvoitteen täyttämättä jättämisestä. Toisin sanoen näissä oikeusjärjestyksissä sopimusperusteinen on etusijalla deliktiperusteiseen nähden.⁸¹

57. Bryssel I a -asetuksen yhteydessä on selvitettävä, vaikuttaako se, päättääkö kantaja vedota saman vahinkotapahtuman osalta sopimuskumppaninsa deliktiin perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen vai tämän sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen vai näihin kumpaankin, sovellettavaan toimivaltasääntöön, ja jos vaikuttaa, niin miten.⁸² Palautan tässä yhteydessä mieliin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tähän asti tehdyt ratkaisut (1) ja selvitän sen jälkeen, minkälainen tulkinta käsiteltävässä asiassa olisi mielestäni annettava (2 ja 3).

1. Unionin tuomioistuimen tähän asti tekemät ratkaisut

58. Yhteisöjen tuomioistuin käsitteli tätä kysymystä ensimmäisen kerran tuomiossa *Kalfelis*. Kyseisen tuomion taustalla olleessa asiassa oli kyse yksityishenkilöstä, joka oli nostanut pankkiaan vastaan kanteen saadakseen korvauksen hänelle pörssikaupoissa aiheutuneesta vahingosta ja esittänyt tässä tarkoituksessa eri Saksan oikeussääntöihin perustuvia kumulatiivisia vaatimuksia, joista osa koski sopimusperusteista vahingonkorvausvastuuta, osa sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuuta ja osa sopimukseen perustuvaan rinnastettavaa vaatimusta, joka koski perusteettoman edun saamista. Ratkaistavana oli erityisesti kysymys siitä, oliko tuomioistuin, joka Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan – josta on tullut

⁷⁸ Ks. asiat, joissa annettiin 18.4.2013 tuomio *komissio v. Systran ja Systran Luxembourg* (C-103/11 P, EU:C:2013:245); 3.4.2014 tuomio *Hi Hotel HCF* (C-387/12, EU:C:2014:215) ja 18.12.2019 tuomio *IT Development* (C-666/18, EU:C:2019:1099).

⁷⁹ Joidenkin jäsenvaltioiden aineellisessa oikeudessa sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen ja deliktiin perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen saatetaan soveltaa eri sääntöjä todistustaakan, vahingonkorvausoikeuden edellytysten ja vanhenemisajan jne. osalta. Kantajalla voi siten olla intressi vedota jompaankumpaan vastuuseen. Ks. erityisesti ratkaisuehdotukseni *Bosworth ja Hurley* (alaviite 51).

⁸⁰ Ks. Englannin oikeudesta *Fentiman, R., International Commercial Litigation*, Oxford University Press, Oxford, 2. painos, 2015, s. 177, 178 ja 279. Tällainen molempiin perusteisiin vetoaminen ei oikeuta kaksinkertaiseen korvaukseen samasta vahingosta. Kantajan mahdollisuudet saada vaatimansa korvaus sitä vastoin paranevat.

⁸¹ Ks. tuomio 18.12.2019, *IT Development* (C-666/18, EU:C:2019:1099, 23 kohta) ja *Gout, O., "Le cumul des responsabilités contractuelle et extracontractuelle en droit belge et en droit français: de la genèse des règles aux perspectives d'évolution"*, teoksessa *Van den Haute, E., Le droit des obligations dans les jurisprudences française et belge*, Bruylant, Bryssel, 2013, s. 123–146.

⁸² Sama kysymys nousee esiin *Rooma I-* ja *Rooma II-*asetusten mukaisessa sovellettavan lain valinnassa, koska mainituissa asetuksissa vahvistetaan eri liittymäperusteet sen mukaan, onko kyseessä ensin mainittu asetuksessa tarkoitettu sopimukseen perustuva velvoite vai jälkimmäisessä asetuksessa tarkoitettu sopimukseen perustumaton velvoite.

Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohta – nojalla oli toimivaltainen lausumaan sopimukseen perustumatonta vastuuta koskevista vaatimuksista, toimivaltainen lausumaan liitännäisesti myös sopimukseen perustuvista ja niihin rinnastettavista vaatimuksista.

59. Julkisasiamies Darmon oli ratkaisuehdotuksessaan esittänyt, että sopimusta koskevissa asioissa sovellettava toimivaltasääntö päätisi kanteeseen kokonaisuudessaan, myös vaatimuksiin, jotka perustuvat deliktiä koskeviin tai sopimukseen perustuviin rinnastettaviin oikeudellisiin perustoihin, jotta varmistettaisiin toimivallan rationalisointi ja riita-asian keskittäminen sopimuksen osalta toimivaltaiseen tuomioistuimeen, koska julkisasiamiehen mukaan tällä on parhaat edellytykset selvittää oikeusriidan asiayhteys ja kaikki sen vaikutukset riita-asian kannalta.⁸³

60. Yhteisöjen tuomioistuin ei tältä osin noudattanut julkisasiamiehen ratkaisuehdotusta. Se toki katsoi, kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 42 kohdassa totesin, että deliktiin perustuva vahingonkorvausta koskevan asian käsitteeseen kuuluvat kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista ja jotka eivät liity sopimusta koskevaan asiaan. Yhteisöjen tuomioistuin kuitenkin heti täsmensi erityistä toimivaltaa koskevien sääntöjen poikkeuksellisuuteen vedoten, että ”tuomioistuin, joka on [Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdan] nojalla toimivaltainen tutkimaan kanteen siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, ei ole toimivaltainen tutkimaan samaa kannetta siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen”.⁸⁴

61. Vaikka yhteisöjen tuomioistuimen vastaus olikin jossain määrin kaksiselitteinen, se ei tuomiossa Kalfelis tarkoittanut sanoa, että Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohta on etusijalla sen 7 artiklan 2 alakohtaan nähden. Se päinvastoin katsoi, että samaa vahinkotapahtumaa koskeva vahingonkorvauskanne voi kuulua joko sopimuksen tutkimiseen toimivaltaisen tuomioistuimen tai deliktin tutkimiseen toimivaltaisen tuomioistuimen tai näiden kummankin toimivaltaan sen mukaan, mihin oikeudellisiin perustoihin kantaja vetoaa eli mihin aineellisen oikeuden sääntöihin kanteessa vedotaan. Kun siis samassa kanteessa esitetään kumulatiivisia vaatimuksia, kannetta ei kokonaisuudessaan luokitella joko sopimusta koskevaksi asiaksi tai deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevaksi asiaksi, vaan kukin vaatimus luokitellaan erikseen oikeudellisen perustansa mukaan, eikä sama vaatimus tai perusta voi kuulua kahteen luokkaan yhtä aikaa.⁸⁵ Tässä tilanteessa sopimuksen osalta toimivaltainen tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan vaatimukset, jotka perustuvat sopimukseen, kun taas deliktin osalta toimivaltainen tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan vaatimukset, jotka perustuvat deliktiä koskeviin sääntöihin. Kummallakaan ei ole liitännäistä toimivaltaa käsitellä kysymyksiä, jotka eivät kuulu niiden toimivaltaan kuuluviin asioihin.⁸⁶

62. Korostan, että Bryssel I a -asetusta sovellettaessa ei ole tarkoitus noudattaa luokitusta, joka aineellisen oikeuden säännöille, joihin kantaja vetoaa, annetaan siinä kansallisessa lainsäädännössä, josta ne ovat peräisin. Asiaa käsittelevä tuomioistuin ei myöskään ole

⁸³ Ks. julkisasiamies Darmonin ratkaisuehdotus Kalfelis (189/87, ei julkaistu, EU:C:1988:312, 25–30 kohta).

⁸⁴ Tuomio Kalfelis (19 kohta). Unionin tuomioistuimen tekemästä päättelystä ilmenee mielestäni selvästi, että se pätee myös käänteisesti: tuomioistuimella, joka on Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan nojalla toimivaltainen tutkimaan sopimukseen perustuvaa vastuuta koskevat vaatimukset, ei ole toimivaltainen tutkimaan vaatimuksia, jotka perustuvat sopimukseen perustumattomaan vastuuseen.

⁸⁵ Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (74 kohta); Hess, B., Pfeiffer, T. ja Schlosser, P., *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*, JLS/CA/2005/03, 2007, 192 kohta, ja Zogg, S., ”Accumulation of Contractual and Tortious Causes of Action Under the Judgments Regulation”, *Journal of Private International Law*, 2013, nide 9, nro 1, s. 39–76, erityisesti s. 42–43.

⁸⁶ Palaan kysymykseen liitännäisestä toimivallasta jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 112 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa.

määrittänyt sovellettavaa lakia vielä siinä vaiheessa, kun se arvioi toimivaltaisuuksensa. Näin ollen ei ole suinkaan varmaa, että kanne ratkaistaan kyseisten sääntöjen perusteella. Aineellisen oikeuden säännöistä, joihin kanteen tueksi vedotaan, saadaan kuitenkin tarvittavat viitteet sen velvoitteen, johon kantaja vetoaa, luonteen määrittämiseksi, siinä itsenäisessä merkityksessä kuin tällä käsitteellä on. Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 49 kohdasta ilmenee, kyseinen velvoite on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettujen perusteiden mukaisesti luokiteltava joko sopimus- tai deliktiluonteiseksi, ja tämän luokittelun perusteella määräyty, mitä toimivaltasääntöä kanteeseen sovelletaan.⁸⁷ Kun kantaja esittää kumulatiivisia vaatimuksia, jotka perustuvat erityyppisiin aineellisen oikeuden sääntöihin, hän mahdollisesti vetoaa näihin kahteen velvoitetyyppiin,⁸⁸ jotka kuuluvat eri tuomioistuinten toimivaltaan.

63. Tuomioistuimen toimivalta tutkia sopimuspuolten välillä nostettu vahingonkorvauskanne Bryssel I a -asetuksen nojalla voi siis vaihdella sen mukaan, mihin aineellisen oikeuden sääntöihin kantaja vetoaa. Huomaan lisäksi, että unionin tuomioistuin noudatti tätä lähestymistapaa tuomiossa *Melzer*,⁸⁹ joka koski juuri tällaista kannetta. Kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin tulkitsi ainoastaan deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevaan asiaan sovellettavaa toimivaltasääntöä, kuten kansallinen tuomioistuin pyysi sitä tekemään, ja jätti tarkastelematta sopimusta koskevaan asiaan sovellettavaa toimivaltasääntöä, johon vastaaja vetosi, koska kanne ”perustui yksinomaan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuuta koskevaan oikeuteen”.⁹⁰

64. Unionin tuomioistuin kuitenkin tarkasteli uudelleen tätä problematiikkaa tuomiossa *Brogssitter*. Kyseisen tuomion antamiseen johtaneessa asiassa eräs rannekellojen myyjä, jonka kotipaikka oli Saksassa, oli tehnyt kellosepän, jonka kotipaikka oli tuolloin Ranskassa, kanssa sopimuksen, jossa jälkimmäinen sitoutui toimittamaan kellokoneistoja, jotka ensin mainitun oli tarkoitus myydä. Myyjän lukuun tekemiensä töiden lisäksi kyseinen kelloseppä valmisti samaan aikaan myös muita kellokoneistoja, joita hän myi omissa nimissään. Koska myyjä piti tätä samanaikaista liiketoimintaa sopimukseen perustuvan yksinoikeutta koskevan velvoitteen vastaisena, se haastoi sopimuskumppaninsa saksalaiseen tuomioistuimeen. Tässä yhteydessä myyjä vaati riidanalaisten liiketoimien lopettamista ja sille aiheutuneen vahingon korvaamista vedoten samanaikaisesti sekä sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen että deliktiin perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen, tarkemmin sanottuna vilpillistä kilpailua ja tuottamusvastuuta koskeviin Saksan oikeussääntöihin. Koska kansallinen tuomioistuin epäro

⁸⁷ Velvoite ei nimittäin ole oikeudellisessa tyhjiössä. Se on seurausta tosiasiallisesta tilanteesta, jolla on yhden tai usean oikeussäännön nojalla tiettyjä oikeudellisia seurauksia. Kyseistä tilannetta ja sen oikeudellisia seurauksia voi olla vaikea tulkita irrallaan asiaa koskevista oikeussäännöistä, ja velvoitteen luonne voidaan määrittää tarkastelemalla näitä sääntöjä. Ks. *House of Lords (ylähuone, Yhdistynyt kuningaskunta) (Lord Millet)*, tuomio *Agnew v. Länsforsäkringsbolagens AB*, [2001] 1 AC 223, 264 kohta; *Bollée, S.*, ”La responsabilité extracontractuelle du cocontractant en droit international privé”, teoksessa *d’Avout, L., Bureau, D. ja Muir-Watt, H., Mélanges en l’honneur du professeur Bernard Audit – Les relations privées internationales*, LGDJ, Issy-les-Moulineaux, 2014, s. 119–135, erityisesti s. 132–133; *Scott, A.*, ”The Scope of ‘Non-Contractual Obligations’”, teoksessa *Ahern, J. ja Binchy, W., The Rome II Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2009, s. 57–83, erityisesti s. 58–62, ja edellä alaviitteessä 49 mainittu teos *Minois, M.*, s. 129 ja 130. Unionin tuomioistuin soveltaa usein menetelmää, jossa luokiteltavana olevan velvoitteen luonnetta määritettäessä otetaan lähtökohdaksi ne aineelliset säännöt, joihin kanteessa vedotaan. Ks. erityisesti tuomio 26.3.1992, *Reichert ja Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, 17–19 kohta)*; tuomio 18.7.2013, *ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, 35 ja 36 kohta)* ja tuomio 21.4.2016, *Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, 27 ja 37 kohta)*.

⁸⁸ Samoin lainvalintatilanteessa samaa vahinkotapahtumaa voidaan arvioida kahden eri velvoitteen eli Rooma I -asetuksessa tarkoitettun sopimukseen perustuvan velvoitteen tai Rooma II -asetuksessa tarkoitettun sopimukseen perustumattoman velvoitteen kannalta.

⁸⁹ Tuomio 16.5.2013 (C-228/11, EU:C:2013:305).

⁹⁰ Tuomio 16.5.2013, *Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, 21 kohta)*. Ks. vastaavasti myös tuomio 3.4.2014, *Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, 16–21 kohta)* ja tuomio 21.5.2015, *CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, 43 kohta)*. Ks. myös kansallisella tasolla *Bundesgerichtshofin tuomio 27.5.2008, [2009] IPRax, s. 150 ja 151, ja Cour de cassationin (Ranska) ensimmäisen siviilijaoston tuomio 26.10.2011, nro 10-17.026*.

jakaa asiaa sen mukaan, mihin oikeudellisiin perustoihin kantaja vetosi, se tiedusteli unionin tuomioistuimelta, miten deliktiin perustuvat vahingonkorvausvaatimukset oli Bryssel I -asetuksen mukaan luokiteltava, kun otettiin huomioon asianosaisten välinen sopimus.

65. Unionin tuomioistuin otti lähtökohdakseen tuomiossa Kalfelis lausutun toteamuksen, jonka mukaan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian käsitteeseen kuuluvat kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista ja jotka eivät liity ”sopimusta koskevaan asiaan”, ja katsoi, että kyseessä olevien vaatimusten luokittelemiseksi jompaankumpaan näistä luokista oli selvítettävä, ”ovatko ne sopimusoikeudellisia, riippumatta niiden määrittelystä kansallisessa oikeudessa”.⁹¹

66. Unionin tuomioistuimen mukaan asia on näin silloin, ”jos moitittu menettely katsotaan sopimusvelvoitteiden rikkomiseksi, sellaisina kuin velvoitteet voidaan määrittellä sopimuksen kohteen perusteella”. Unionin tuomioistuin täsmensi, että ”tilanne on tämä lähtökohtaisesti silloin, jos vastaajan ja kantajan välisen sopimuksen tulkitseminen näyttää välttämättömältä sen toteamiseksi, onko toiminta, johon kantaja väittää vastaajan syyllistyneen, sääntöjenmukaista vai päinvastoin sääntöjenvastaista”. Näin ollen kansallisen tuomioistuimen asia on ”määrittellä, onko kantajan – – esittämien vaatimusten kohteena sellainen vahingonkorvaus, jonka perusteen voidaan asianmukaisesti katsoa olevan – – asianosaisten välisestä sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien rikkominen, ja asian ollessa näin tämä peruste on otettava väistämättä huomioon kanteen ratkaisemiseksi”.⁹²

67. Tuomio Brogsitter merkitsee nähdäkseen tiettyä muutosta tuomiossa Kalfelis valittuun lähestymistapaan nähden. Unionin tuomioistuin näyttää näet muuttaneen Bryssel I a -asetuksen osalta menetelmää, jota se on käyttänyt kanteiden luokittelussa. Se ei näytä tukeutuneen niihin aineellisen oikeuden sääntöihin, joihin kantaja vetoaa kanteessaan, vaan näyttää halunneen valita objektiivisemmän luokittelun, joka perustuu tosiseikkoihin.

68. Tuomion Brogsitter täsmällinen ulottuvuus on kuitenkin epäselvä. Siinä esitettyä avointa ja abstraktia päättelyä voidaan nimittäin tulkita kahdella eri tavalla.

69. Tuomion Brogsitter *ensimmäisen*, maksimalistiseksi kutsumani *tulkinnan* mukaan kyseisessä tuomiossa vahvistettu testi perustuu lausumaan, jonka mukaan kanne koskee Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettua sopimusta koskevaa asiaa, ”jos moitittu menettely katsotaan sopimusvelvoitteiden rikkomiseksi”. Tämä lausuma on ymmärrettävä siten, että sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen perustuvan kanteen on katsottava koskevan sopimusta, jos se koskee vahinkoa, joka on voinut aiheutua (myös) sopimusvelvoitteen laiminlyönnistä. Asiaa käsittelevän tuomioistuimen on erityisesti selvítettävä, olisiko kantaja hypoteettisesti voinut muotoilla kanteensa siten, että se perustuu sopimusvelvoitteiden laiminlyöntiin, mikä puolestaan edellyttää sen tutkimista, onko väitetyn vahingon ja kyseisten velvoitteiden sisällön välillä tosiasiallisesti olemassa mahdollinen vastaavuus. Tästä seuraa, että kaikissa sellaisissa tilanteissa, joissa sama vahinko merkitsee yhtä aikaa deliktiä ja sopimusrikkomusta, luokittelu sopimusta koskeviin asioihin on etusijalla deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin luokitteluun nähden Bryssel I a -asetusta sovellettaessa.⁹³

⁹¹ Tuomio Brogsitter, 20 ja 21 kohta.

⁹² Tuomio Brogsitter, 24, 25 ja 26 kohta.

⁹³ Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (80 kohta). Ks. tästä tuomion Brogsitter tulkinnasta erityisesti edellä alaviitteessä 60 mainittu teos Briggs, A., s. 217–219, 239, ja 247–250, sekä Haftel, B., ”Absorption du délictuel par le contractuel, application du Règlement (CE) n° 44/2001 à une action en responsabilité délictuelle”, *Revue critique de droit international privé*, 2014, nro 4, s. 863.

70. Tuomion Brogsitter *toisen*, minimalistiseksi kutsumani *tulkinnan* mukaan kyseisessä tuomiossa vahvistettu testi perustuu todellisuudessa lausumaan, jonka mukaan kannetta pidetään Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuna sopimusta koskevana asiana silloin, ”jos vastaajan ja kantajan välisen sopimuksen tulkitseminen näyttää välttämättömältä sen toteamiseksi, onko toiminta, johon kantaja väittää vastaajan syyllystyneen, sääntöjenmukaista vai päinvastoin sääntöjenvastaista”. Unionin tuomioistuimen tarkoituksena oli siis luokitella sopimusta koskeviksi asioiksi sellaiset sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen perustuvat vaatimukset, joiden perusteltavuus arvioidaan oikeusriidan osapuolia sitovien sopimusvelvoitteiden kannalta.⁹⁴

71. Tätä kaksiselitteisyyttä ei ole ratkaistu unionin tuomioistuimen myöhemmässä oikeuskäytännössä, jossa lähinnä vain toistetaan tiettyjä tuomion Brogsitter kohtia sen enemmittä selityksittä.⁹⁵ Sen vuoksi unionin tuomioistuimen on mielestäni nyt käsiteltävässä asiassa aiheellista selventää usean vastuuperusteen tilannetta koskevaa oikeuskäytäntöään. Sen tehtävänä on antaa selvät ja ennustettavat arviointiperusteet, joilla voidaan välttää kaikenlainen asianosaisille aiheutuva oikeudellinen epävarmuus.

72. Korostan, että usean potentiaalisen vastuuperusteen tilanteen käsittelyyn liittyvät haasteet eivät välttämättä ole aineellisessa oikeudessa⁹⁶ samat kuin kansainvälisessä yksityisoikeudessa. Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 ja 2 alakohdalle tältä osin annettava tulkinta on siten määritettävä yksinomaan kyseiseen asetukseen olennaisesti liittyvien oikeusvarmuuden ja hyvän oikeudenkäytön tavoitteiden kannalta.⁹⁷

73. Nämä tavoitteet huomioon ottaen ehdotan, että unionin tuomioistuin hylkää tuomion Brogsitter maksimalistisen tulkinnan (2 jakso). Sen sijaan unionin tuomioistuimen olisi mielestäni hyväksyttävä kyseisen tuomion minimalistinen tulkinta ja tehtävä siihen joitakin välttämättömiä täsmennyksiä (3 jakso).

2. Tuomion Brogsitter maksimalistisen tulkinnan hylkääminen

74. Olen komission tapaan sitä mieltä, että tuomion Brogsitter maksimalistista tulkintaa olisi vaikea sovittaa yhteen tuomion Kalfelis kanssa ja ettei sitä muutenkaan voida hyväksyä.

⁹⁴ Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (88 kohta). Ks. tästä tuomion Brogsitter tulkinnasta myös julkisasiamies Cruz Villalónin ratkaisuehdotus Holterman Ferho Exploitatie ym. (C-47/14, EU:C:2015:309, 48 kohta); julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus Granarolo (C-196/15, EU:C:2015:851, 14 ja 18 kohta); Court of Appealin (ylioikeus, Yhdistynyt kuningaskunta) tuomio 19.8.2016, Peter Miles Bosworth ja Colin Hurley v. Arcadia Petroleum Ltd & Others, [2016] EWCA Civ 818, 66 kohta; Weller, M., ”EuGH: Vertragsrechtliche Qualifikation vertragsakzessorischer Ansprüche”, LMK 2014, 359127, ja edellä alaviitteessä 60 mainittu teos Hartley, T., s. 108 ja 109.

⁹⁵ Ks. erityisesti tuomio 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie ym. (C-47/14, EU:C:2015:574, 32 ja 71 kohta) ja tuomio 14.7.2016, Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, 21 kohta).

⁹⁶ Aineellisessa oikeudessa usean vastuuperusteen tilannetta käsitellään eri jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä eri tavalla. Eroja on erityisesti siinä, onko kantajan hyväksyttävää valita vastuujärjestelmistä se, joka on hänen intressiensä kannalta edullisin. Ranskan oikeudessa ja Belgian oikeudessa voimassa olevalla kumulointikiellolla pyritään varmistamaan sopimukseen perustuvien vastuun mukautusten tehokkuus. Vaikka kyseisten valtioiden lainsäädännöissä sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuuta koskevia sääntöjä ei voida etukäteen mukauttaa sopimuksella, koska ne kuuluvat oikeusjärjestyksen perusteisiin (ordre public), sopimukseen perustuvaa vahingonkorvausvastuuta koskeviin sääntöihin tällaisia mukautuksia voidaan sitä vastoin tehdä, koska osapuolet voivat muun muassa määrittää uudelleen korvausoikeuden syntymisen edellytykset ja siten kohtuullistaa tai ankaroida sopimusvastuuta. Ks. erityisesti edellä alaviitteessä 81 mainittu teos Gout, O.

⁹⁷ Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (83 kohta).

75. Muistutan *ensinnäkin*, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Bryssel I a -asetuksella tavoiteltu oikeusvarmuus edellyttää sitä, että kansallinen tuomioistuin voi helposti ratkaista oman toimivaltansa ilman, että sen täytyisi tutkia pääasia.⁹⁸

76. Mielestäni tuomion Brogsitter maksimalistisesta tulkinnasta johdettu testi on kuitenkin ristiriidassa tämän helppouden vaatimuksen kanssa. Edellyttämällä, että asiaa käsittelevä tuomioistuin määrittää, onko väitetty vahinko, jonka osalta vedotaan sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, voinut aiheutua (myös) sopimusvelvoitteiden laiminlyönnistä, pakotettaisiin se arvioimaan perusteellisesti asiakysymystä jo toimivallan määrittämisestä koskevassa vaiheessa.⁹⁹ Kyseisessä vaiheessa sen selvittäminen, onko vahinkotapahtuman ja sopimusvelvoitteiden sisällön välillä mahdollinen yhteys, ei ole suinkaan helppo tehtävä. Tuomioistuimen olisi erityisen hankalaa määrittää näiden velvoitteiden sisältöä, paitsi siinä (hyvin harvinaisessa) tapauksessa, että asianosaiset ovat yksimielisiä siitä, että kyseessä on mahdollinen usean vastuuperusteen tilanne.¹⁰⁰

77. Kuten nimittäin edellä tämän ratkaisuehdotuksen 53 kohdassa jo selitin, sopimusvastuun ulottuvuus vaihtelee oikeusjärjestyksestä toiseen. Joissakin kansallisissa oikeusjärjestyksissä tietyt turvallisuusvelvoitteet, joita muissa oikeusjärjestyksissä pidetään puhtaasti lakisääteisinä velvollisuuksina, sisältyvät sopimukseen.¹⁰¹ Sama pätee sopimuksen täytäntöönpanoa lojaliteettiperiaatteen mukaisesti koskevaan vaatimukseen, josta useissa kansallisissa oikeusjärjestyksissä seuraa liitännäisiä sopimusvelvoitteita mutta josta muissa oikeusjärjestyksissä ei säädetä laisinkaan. Useissa tapauksissa asiaa käsittelevä tuomioistuin ei voi tietää tai edes kuvitella, että kyseessä on mahdollinen usean vastuuperusteen tilanne, ellei se ensin määritä, mitä lakia kyseiseen sopimukseen sovelletaan, sillä sopimuksesta johtuvat velvoitteet voidaan todellisuudessa saada selville vain kyseisestä laista.¹⁰² Lisäksi voi käydä niin, että velvoitteiden laajuutta ei määritetä yksiselitteisesti edes sovellettavassa laissa. Tämä hankaluus saattaisi vaarantaa toimivaltasääntöjen ennustettavuuden.¹⁰³ Se jättäisi kosolti tilaa erimielisyyksille asianosaisten välillä ja antaisi vastaavasti asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle laajan harkintavallan, vaikka Bryssel I a -asetuksen tavoitteena on vahvistaa selvät toimivallan jakautumista koskevat säännöt.¹⁰⁴

⁹⁸ Ks. erityisesti tuomio 22.3.1983, Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, 17 kohta); tuomio 3.7.1997, Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, 27 kohta) ja tuomio 28.1.2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, 61 kohta).

⁹⁹ Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 60 mainittu teos Magnus, U. ja Mankowski, P., s. 167, edellä alaviitteessä 60 mainittu teos Calster (van), G., s. 164, ja edellä alaviitteessä 93 mainittu teos Haftel, B.

¹⁰⁰ Näin oli 11.4.2019 annettuun tuomio Bosworth ja Hurley (C-603/17, EU:C:2019:310) johtaneessa asiassa, jossa asianosaisten kesken oli riidatonta, että sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun perusteella riitautettu menettely saattoi merkitä myös sopimusvelvoitteiden laiminlyöntiä.

¹⁰¹ Jos esimerkiksi asiakas kompastuu hotellin parkkipaikalla ja nostaa hotellin pitäjää vastaan vahingonkorvauskanteen, tällainen kanne voi tietyissä oikeusjärjestyksissä perustua vain yleisen turvallisuusvelvollisuuden laiminlyöntiin, ja se kuuluu siten yksinomaan sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun piiriin. Sitä vastoin Ranskan oikeudessa turvallisuusvelvollisuus sisältyy majoitussopimukseen. Sama pätee useisiin analogisiin tilanteisiin (henkilö liukastuu odottaessaan junaa asemalaiturilla tai vastaavasti kampaamossa jne.). Ks. edellä alaviitteessä 49 mainittu teos Minois, M., s. 92 ja 93.

¹⁰² Unionin tuomioistuin totesi tuomion Brogsitter 24 kohdassa, että sopimusvelvoitteet oli voitava ”määritellä sopimuksen kohteen perusteella”, mutta myönnän, että minun on vaikea ymmärtää tällaista analyysia. Paitsi ettei ole selvää, mitä unionin tuomioistuin tarkoittaa ”kohteella” ja onko se määriteltävä itsenäisesti, kaikkien sopimusten sisältö ei suinkaan ole ilmeinen. Vaikka tiettyjen tavanomaisten sopimusten keskeiset velvoitteet on mahdollista saada selville tarvitsematta soveltaa *lex contractus*ia, sama ei välttämättä päde niistä johtuviin muihin velvoitteisiin. Muistutan lisäksi, että Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohtaa voidaan soveltaa suureen määrään erilaisia sopimuksia (ks. tuomio 15.1.1987, Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, 17 kohta)).

¹⁰³ Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (88 kohta) ja edellä alaviitteessä 93 mainittu teos Haftel, B. Toimivallan määrittämisen Bryssel I a -asetuksen nojalla ei pitäisi riippua siitä, mitä lakia kulloinkin sovelletaan (ks. tuomio 5.7.2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, 55 kohta)). Edellä tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 21 mainittuun 6.10.1976 annettuun tuomioon Industrie Tessili Italiana Como (12/76, EU:C:1976:133) perustuva oikeuskäytäntö muodostaa tältä osin poikkeuksen, ja mielestäni sen pitäisi sellaisenaan pysyäkin.

¹⁰⁴ Ks. erityisesti tuomio 1.3.2005, Owusu (C-281/02, EU:C:2005:120, 39 kohta).

78. *Toiseksi*, kuten Wikingerhof ja komissio unionin tuomioistuimen istunnossa esittämiin kysymyksiin antamissaan vastauksissa totesivat, mielestäni ei ole mitään syytä, miksi Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetuissa sopimusta koskevissa asioissa sovellettava toimivaltasääntö olisi etusijalla sen 7 artiklan 2 alakohdassa vahvistettuun deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevissa asioissa sovellettavaan toimivaltasääntöön nähden.

79. Tällaiselle etusijalle ei ole perusteita, kun otetaan huomioon kyseisen asetuksen järjestelmä. Kuten nimittäin pääasian kantaja korosti, vaikka Bryssel I a -asetuksessa säädetään toissijaisuussuhteesta tiettyjen sen artiklojen välillä,¹⁰⁵ sopimuksen tutkimiseen toimivaltainen tuomioistuin ja deliktin tutkimiseen toimivaltainen tuomioistuin ovat kyseisessä asetuksessa hierarkkisesti samanarvoisia. Näin ollen ei vaikuta siltä, että unionin lainsäätäjä olisi tarkoittanut sulkea pois sen mahdollisuuden, että nämä kaksi tuomioistuinta ovat kumpikin toimivaltaisia käsittelemään saman vahingon.

80. Tällaisen etusijan antamista ei voida perustella myöskään läheisyystavoitteella, johon Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 ja 2 alakohdalla pyritään. Kuten nimittäin Wikingerhof ja komissio väittävät ja kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 40 ja 46 kohdasta ilmenee, läheisyyttä on tulkittava kanteessa esiin tuotujen keskeisten asiakysymysten kannalta. Tässä tilanteessa kanteessa, joka perustuu laissa säädetyn yleisen velvollisuuden laiminlyöntiin, tuodaan esiin pääasiallisesti sopimuksenulkoisia kysymyksiä, eikä näiden kysymysten luonne lähtökohtaisesti muutu, vaikka kanne olisi nostettu sopimuspuolten välillä ja vaikka laiminlyönti olisi tapahtunut sopimusta täytäntöön pantaessa.

81. *Lopuksi* tuomion Brogsitter maksimalistisen tulkinnan hyväksyminen aiheuttaisi valitettavaa epä johdonmukaisuutta yhtäältä Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 ja 2 alakohdan ja toisaalta Rooma I- ja Rooma II -asetusten välille. Jälkimmäisten asetusten eri säännöksistä¹⁰⁶ ilmenee implisiittisesti mutta väistämättä, että sama vahingonkorvausvastuun perustava tapahtuma voi yhtä aikaa sekä liittyä Rooma I -asetuksessa tarkoitettuun sopimukseen perustuvaan veloitteeseen että synnyttää Rooma II -asetuksessa tarkoitettua sopimukseen perustumattoman veloitteen ilman, että ensin mainittu asetus olisi etusijalla jälkimmäiseen nähden.

82. Jos sitä vastoin tätä etusijaperiaatetta olisi noudatettava myös Rooma I- ja Rooma II -asetusten yhteydessä, se johtaisi ratkaisuihin, joita unionin lainsäätäjä ei ole mitenkään voinut tarkoittaa. Rooma II -asetuksen 6 artiklassa unionin lainsäätäjä esimerkiksi vahvasti erityisesti vilpilliseen kilpailuun ja kilpailua rajoittaviin toimiin sovellettavia lainvalintasääntöjä. Kyseisessä säännöksessä vahvistetut liittymäperusteet – joko sen maan laki, jonka kilpailutilanteeseen asia vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa, tai sen maan laki, jonka markkinoihin rajoittaminen vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa – ilmentävät yleistä etua. Samassa yhteydessä kyseisen säännöksen 4 kohdassa osapuolia kielletään johdonmukaisesti sopimasta, että niiden väliseen riitaan sovelletaan toista

¹⁰⁵ Esimerkiksi Bryssel I a -asetuksen 24 artiklassa säädetty yksinomainen toimivalta on etusijalla kyseisessä asetuksessa säädettyihin muihin toimivaltasääntöihin nähden.

¹⁰⁶ Kuten erityisesti Rooma II -asetuksen 4 artiklan 3 kohdasta. Siinä säädetään, että jos kaikista tapaukseen liittyvistä seikoista ilmenee, että vahingonkorvausvastuun perustava tapahtuma liittyy 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua maata selvästi läheisemmin johonkin toiseen maahan, sovelletaan tämän toisen maan lakia. Selvästi läheisempi liittymä toiseen maahan voi perustua erityisesti osapuolten väliseen ennestään olemassa olevaan suhteeseen, kuten sopimukseen, joka liittyy läheisesti kyseiseen vahingonkorvausvastuun perustavaan tapahtumaan. Ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sopimuksenulkoisiin veloitteisiin sovellettavasta laista (KOM(2003) 427 lopullinen, s. 13) ilmenee, että usean vastuuperusteen tilanteeseen suunniteltiin nimenomaan tätä ratkaisua. Usean vastuuperusteen tilanteessa on siten olemassa sekä Rooma I -asetuksessa tarkoitettu sopimukseen perustuva velvoite että Rooma II -asetuksessa tarkoitettu sopimukseen perustumaton velvoite. Saman 4 artiklan 3 kohdassa sallitaan kuitenkin tietyissä olosuhteissa, että jälkimmäiseen veloitteeseen sovelletaan samaa lakia kuin ensin mainittuun veloitteeseen. Näin ei kuitenkaan ole kaikissa tapauksissa (ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 107).

lakia.¹⁰⁷ Jos vilpilliseen kilpailuun tai kilpailun rajoittamiseen perustuvan vahingonkorvauskanteen pitäisi kuulua Rooma I -asetuksen – jossa vahvistetaan pääasialliseksi liittymäperusteeksi sopimusautonomian periaatteen mukaisesti valittu laki¹⁰⁸ – soveltamisalaan sillä perusteella, että se on nostettu sopimuspuolten välillä ja että vahingonkorvausvastuun perustavana tapahtumana voi olla (myös) sopimusvelvoitteiden laiminlyönti, tämä artikla menettäisi suuren osan tehokkaasta vaikutuksestaan.¹⁰⁹

83. Muistutan myös, että Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetuissa sopimusta koskevissa asioissa toimivalta annetaan sen paikkakunnan tuomioistuimelle, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä. Pohdin siis, miten tätä sääntöä pitäisi soveltaa, jos kyseessä on kanne, joka ei perustu mihinkään sopimusvelvoitteeseen ja jonka katsotaan kuuluvan sopimusta koskeviin asioihin pelkästään sillä perusteella, että näin olisi hypoteettisesti voinut olla.¹¹⁰

84. Näkemystäni siitä, että tuomion Brogsitter maksimalistinen tulkinta on syytä hylätä, ei horjuta se oikeuskirjallisuudessa¹¹¹ esitetty väite, jonka mukaan tästä tulkinnasta seuraavalla ratkaisulla turvattaisiin hyvä oikeudenkäyttö. Tällaisesta ratkaisusta olisi kiistatta se etu, että kaikki sopimuksen täytäntöönpanossa ilmenneet riidat voitaisiin keskittää sopimuksen osalta toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Sitä vastoin se, että tuomioistuimen toimivallan katsottaisiin tuomiossa Kalfelis vahvistetun lähestymistavan mukaisesti riippuvan siitä oikeudellisesta perustasta, johon kantaja vetoaa, voi johtaa oikeudenkäynnin jakautumiseen, koska sama vahingonkorvausvastuun perustava tapahtuma voisi teoriassa kuulua eri tuomioistuinten toimivaltaan tarkasteltaessa sitä eri oikeusperustojen näkökulmasta.

85. Yhtäältä on kuitenkin niin, että edellisessä kohdassa kuvatun ongelman merkitystä on arvioitava oikeassa asiayhteydessä. Jos nimittäin oletetaan, että sopimuksen tutkimiseen toimivaltainen tuomioistuin ja deliktin tutkimiseen toimivaltainen tuomioistuin eivät kyseisessä tilanteessa ole samat,¹¹² kantajalla on Bryssel I a -asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti aina mahdollisuus nostaa kanne sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa vastaajalla on kotipaikka, ja ne ovat tällöin toimivaltaisia lausumaan kanteesta kokonaisuudessaan.¹¹³ Toisaalta on niin, että hyvää oikeudenkäyttöä koskeva perustelu toimii molempiin suuntiin. Vaikka tuomion Brogsitter maksimalistisella tulkinnalla voitaisiin keskittää sopimuksen täytäntöönpanossa ilmenneet erimielisyydet sopimuksen osalta toimivaltaiseen siihen tuomioistuimeen, tällainen ratkaisu olisi omiaan johtamaan yhtä ja samaa deliktiä koskevan oikeudenkäynnin jakautumiseen: jos esimerkiksi kyseiseen deliktiin on syylistynyt kolme henkilöä ja jos yksi näistä henkilöistä on

¹⁰⁷ Muistutan, että Rooma II -asetuksen 14 artiklan mukaan osapuolet voivat lähtökohtaisesti sopia siitä, mitä lakia sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen sovelletaan. Mielestäni myöskään kyseisen asetuksen 4 artiklan 3 kohtaa ei voida tällaisessa tapauksessa soveltaa.

¹⁰⁸ Ks. Rooma I -asetuksen 3 artikla.

¹⁰⁹ Ks. vastaavasti Dickinson, A., ”Towards an agreement on the concept of ‘contract’ in EU Private International Law?”, *Lloyd’s Maritime and Commercial Law Quarterly*, 2014, s. 466–474, erityisesti s. 473.

¹¹⁰ Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (90 kohta).

¹¹¹ Ks. erityisesti edellä alaviitteessä 60 mainittu teos Briggs, A.

¹¹² Voi kuitenkin käydä niin, Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa nimetty tuomioistuin ja vähintään yksi 7 artiklan 2 alakohdassa nimetyistä tuomioistuimista ovat samat. Ks. erityisesti 27.10.1998 annettu tuomio Réunion européenne ym. (C-51/97, EU:C:1998:509, 35 kohta), jossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että kansainvälisessä merikuljetuksessa vahingon ilmenemispaikkakunta on paikkakunta, johon merikuljetuksen suorittajan tulee toimittaa tavarat.

¹¹³ Ks. tuomio Kalfelis (20 kohta) ja ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (85 kohta).

vahingonkärsijän sopimuskumppani, vahingonkärsijä ei ehkä voisi nostaa kaikkia kolmea tekijää vastaan yhtä ainoaa kannetta siinä tuomioistuimessa, jonka toimivaltaan deliktin tutkiminen 7 artiklan 2 alakohdan nojalla kuuluu.¹¹⁴

86. Tuomion Brogsitter maksimalistista tulkintaa ei voida oikeuttaa myöskään forum shoppingin estämiseen liittyvillä perusteilla. Pitää paikkansa, että tuomioistuimen toimivallan sitominen niihin aineellisiin oikeusperustoihin, joihin kantaja vetoaa, mahdollistaa tällaisen forum shoppingin tilanteessa, jossa vastuuperusteita on useita. Yhtäältä kantajalla ei ole tällöin valittavanaan ainoastaan sopimuksen tutkimiseen toimivaltainen tuomioistuin vaan myös deliktin tutkimiseen toimivaltainen tuomioistuin tai mahdollisesti kaksi muutakin tuomioistuinta.¹¹⁵ Toisaalta kantaja voi tietyssä määrin ”valita tuomioistuimensa” muotoilemalla kanteensa siten, että se perustuu tarkoituksenmukaisiin sääntöihin.¹¹⁶

87. Siinä, että kantajalla on valittavanaan useita eri tuomioistuimia, ei kuitenkaan ole mitään epätavallista Bryssel I a -asetusta sovellettaessa. Unionin lainsäätäjä sallii näet itsekkin tietynasteisen forum shoppingin tarjotessaan kantajalle toimivaltaa koskevan valinnanmahdollisuuden. Tässä tilanteessa siinä, että kantaja valitsee käytettävissään olevista tuomioistuimista sen, joka parhaiten palvelee hänen intressejään tarjoamiensa prosessuaalisten tai aineellisten etujen vuoksi, ei siis itsessään ole mitään moitittavaa.¹¹⁷ Forum shopping on mielestäni ongelmallista vain, jos sitä käytetään väärin.¹¹⁸

88. Tällaisen vilpillisen forum shoppingin riskiä hillitsee se, että kuten Wikingerhof korostaa, sopimuksen tutkimiseen toimivaltaisen tuomioistuimen ja deliktin tutkimiseen toimivaltaisen tuomioistuimen toimivalta on tuomion Kalfelis mukaisesti rajattu koskemaan ainoastaan kanteita, jotka koskevat niiden alaan kuuluvia asioita. Lisäksi, kuten komissio huomautti, mahdolliset väärinkäytökset siinä, miten kantaja muotoilee kanteensa, eivät suinkaan jää seurauksitta. Jos kantaja nostaa kanteen deliktiin perustuvan vahingonkorvausvastuun perusteella ainoana tarkoituksenaan olla joutumatta sopimuksen osalta toimivaltaiseen tuomioistuimeen ja jos ilmenee, että tällainen mahdollisuus on sovellettavassa laissa,¹¹⁹ kuten Ranskan ja Belgian oikeudessa, kielletty, kanne hylättäisiin perusteettomana. Jos kantaja pelkästään viivyttämistarkoituksessa nostaa ilmeisen perusteettoman deliktiin perustuvan vahingonkorvauskanteen, sen menettelyyn saatetaan soveltaa lex forin menettelyjen väärinkäyttöä koskevia sääntöjä.

¹¹⁴ Erityisesti kilpailuoikeuden private enforcement -vahingonkorvauskanteissa on usein vain yksi kantaja ja useita vastaajia – esimerkiksi kartelliin osallistuneita eri yrityksiä –, ja vaikuttaa asianmukaiselta, että ensin mainitulle annetaan mahdollisuus haastaa kaikki jälkimmäiset sen paikkakunnan tuomioistuimeen, jonka toimivaltaan deliktin tutkiminen kuuluu. Tätä mahdollisuutta ei saisi rajoittaa se, että yksi näistä yrityksistä osoittautuu kantajan sopimuskumppaniksi.

¹¹⁵ Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 20.

¹¹⁶ Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (84 kohta) ja edellä alaviitteessä 93 mainittu teos Haftel, B. Myös se, että kantajan sallitaan vedota saman vahingonkorvausvastuun perustavan tapahtuman osalta Rooma I -asetuksessa tarkoitettuun sopimukseen perustuvaan velvoitteeseen ja/tai Rooma II -asetuksessa tarkoitettuun sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen, tarjoaa hänelle mahdollisuuden tietynlaiseen law shoppingiin.

¹¹⁷ Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (85 kohta) ja edellä alaviitteessä 80 mainittu teos Fentiman, R., s. 278.

¹¹⁸ Tällaisesta väärinkäytöstä on mielestäni kyse, jos kantaja käyttää valinnanvapauttaan sen tarkoituksen vastaisesti ainoana tarkoituksenaan aiheuttaa vastaajalle haittaa tai jos hän pelkästään viivyttämistarkoituksessa nostaa kanteen, vaikka tietää hyvin, että kyseisellä tuomioistuimella ei ole toimivaltaa sen käsittelemiseen, tai jos hän muin keinoin häiritsee oikeudenkäyntiä vastaajan vahingoksi. Ks. erityisesti Usunier, L., ”Le règlement Bruxelles I bis et la théorie de l’abus de droit”, teoksessa Guinchard, E., *Le nouveau règlement Bruxelles I bis*, Bruylant, Bryssel, 2014, s. 449–480.

¹¹⁹ Kyse on siis siitä, sisältyykö lex causaeen aineellisesti kumulointikielto. Jos kumulatiiviset kanteet perustuvat kahteen erilliseen velvoitteeseen, saatetaan tältä osin joutua tutkimaan kahta leges causaeta. Tällaisessa tilanteessa on myös selvítettävä, sallivatko asiaa käsittelevän tuomioistuimen menettelysäännöt, jotka sisältyvät lex foriin, kumulatiivisten kanteiden nostamisen saman vahingonkorvausvastuun perustavan tapahtuman osalta. Ks. yksityiskohtaisemmin Plender, R. ja Wilderspin, M., *The European Private International Law of Obligations*, Sweet & Maxwell, Lontoo, 4. painos, 2015, s. 67–71.

89. Muistutan vielä, että sopimuspuolet, jotka haluavat välttää mahdollisen forum shoppingin, voivat tehdä Bryssel I a -asetuksen 25 artiklassa tarkoitetun kaltaisen oikeuspaikkasopimuksen, jossa tarpeen mukaan annetaan tietylle tuomioistuimelle yksinomainen toimivalta. Jos nimittäin tämä oikeuspaikkasopimus on pätevä ja sen sanamuoto on riittävän laaja, sitä voidaan soveltaa kaikkiin sopimussuhteissa syntyneisiin tai siitä vastaisuudessa syntyviin riitoihin, mukaan lukien sellaiset deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevat kanteet, jotka liittyvät tähän oikeussuhteeseen.¹²⁰

3. Tarve täsmentää tuomion Brogsitter minimalistista tulkintaa

90. Kuten edellisestä jaksosta ilmenee, tuomion Brogsitter ainoa pätevä tulkinta on mielestäni edellä tämän ratkaisuehdotuksen 70 kohdassa mainitsemani minimalistinen tulkinta. Olen komission tapaan sitä mieltä, että tämä tulkinta on sovittavissa yhteen tuomion Kalfelis kanssa. Jos nimittäin lähtökohdaksi otetaan tämä tulkinta, kyseiset kaksi tuomiota noudattavat olennaisin osin samaa logiikkaa: se, luokitellaanko sopimuspuolten välillä nostettu vahingonkorvauskanne Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetuksi sopimusta koskevaksi asiaksi vai saman asian 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitetuksi deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevaksi asiaksi, riippuu siitä – sopimus- tai deliktiperusteisesta – velvoitteesta, johon kanne perustuu.¹²¹ Jos kyse on kumulatiivisista kanteista, jotka perustuvat eri velvoitteisiin, ne on luokiteltava kukin erikseen jompaankumpaan luokkaan.

91. Tällaisten kanteiden tapauksessa ei nimittäin ole mitään syytä poiketa edellä tämän ratkaisuehdotuksen 49 kohdassa esitetystä lähestymistavasta. Yleensä tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun kanteen peruste määrää kysymykset, jotka sen on ratkaistava, ja siten myös sen, onko kyse sopimus- vai deliktiperusteisesta kanteesta.

92. Tosiasiallisesti tuomio Kalfelis ja tuomio Brogsitter eroavat toisistaan vain siinä, mitä menetelmää kanteen perusteena olevan velvoitteen määrittämisessä käytetään. Ensin mainitussa tuomiossa unionin tuomioistuin otti lähtökohdakseen aineelliset oikeussäännöt, joihin kantaja oli kanteessaan vedonnut. Jälkimmäisessä se pyrki käyttämään objektiivisempaa luokittelumenetelmää, jossa lähdettiin siitä, että vastaajan ja kantajan välisen sopimuksen

¹²⁰ Ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 140 kohta.

¹²¹ Erityisesti tuomion Brogsitter 26 kohdassa esitetty lausuma, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen on ”määriteltävä, onko kantajan – esittämien vaatimusten kohteena sellainen vahingonkorvaus, jonka perusteen voidaan asianmukaisesti katsoa olevan pääasian asianosaisten välisestä sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien rikkominen”, on mielestäni ymmärrettävä näin.

”tulkitseminen” tai ”huomioon ottaminen” oli ”välttämätöntä” sen ”toteamiseksi, onko toiminta, johon kantaja väittää vastaajan syyllistyneen, sääntöjenmukaista vai päinvastoin sääntöjenvastaista”.¹²²

93. Mielestäni nämä luokittelumenetelmät kuitenkin sopivat yhteen ja myös täydentävät toisiaan.

94. Voidakseen määrittää, perustuuko sen toimivalta Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 vai 2 alakohtaan, asiaa käsittelevän tuomioistuimen on johdonmukaista tukeutua ensisijaisesti niihin aineellisen oikeuden sääntöihin, joihin kantaja vetoaa kannekirjelmässään. Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 62 kohdassa jo selitin, nämä säännöt toimivat ikään kuin kompassina tosiseikkojen ja sen velvoitteen, jonka kantaja niistä johtaa, tulkinnassa. Tätä menetelmää, jossa asian luokitteluun tutkitaan ne aineellisen oikeuden säännöt, joihin kanne perustuu, on käytetty kyseisen asetuksen muita säännöksiä koskevassa oikeuskäytännössä.¹²³

95. Jos siis kantaja vetoaa sopimusehtoihin ja/tai sellaisiin oikeussääntöihin, joita sovelletaan kyseisen sopimuksen vuoksi, kuten sopimusten sitovaa vaikutusta tai velallisen vastuuta sopimusvelvoitteiden täyttämättä jättämisestä koskeviin sääntöihin,¹²⁴ on pääteltävä, että kanne perustuu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla sopimusvelvoitteeseen. Jos sitä vastoin kantaja vetoaa oikeussääntöihin, joissa määrätty velvollisuus koskevat kaikkia riippumatta siitä, ovatko he vapaaehtoisesti sitoutuneet noudattamaan niitä, kanne perustuu kyseisessä oikeuskäytännössä tarkoitettuun deliktiperusteiseen velvoitteeseen.

96. Luokittelumenetelmä ei olennaisesti muutu silloinkaan, kun kantaja ei vetoa kanteessaan aineellisen oikeuden sääntöihin.¹²⁵ Kuten nimittäin jo mainitsin, tämä luokittelu ei kohdistu itse sääntöihin. Ne vain toimivat kompassina tosiseikkojen tulkinnassa ja sen velvoitteen

¹²² Ks. tuomio Brogsitter, 25 ja 26 kohta. Unionin tuomioistuin näyttää ottaneen kyseisessä tuomiossa vaikutteita unionia vastaan nostettuja vahingonkorvauskanteita koskevasta oikeuskäytännöstään. Muistutan, että EUT-sopimuksessa määrätään tässä yhteydessä toimivallan jakamisesta unionin tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten välillä: *sopimussuhteen ulkopuolista unionin vastuuta* koskevat asiat kuuluvat ensin mainittujen yksinomaiseen toimivaltaan (ks. SEUT 256 artiklan 1 kohta, SEUT 268 artikla ja SEUT 340 artiklan toinen kohta) ja *sopimussuhteeseen perustuvaan unionin vastuuta* koskevat asiat kuuluvat, jollei sopimuksessa olevalle välityslausekkeessa muuta määrätä, jälkimmäisten toimivaltaan (ks. SEUT 272 ja SEUT 274 artikla). Kyseisestä oikeuskäytännöstä ilmenee, että sen määrittämiseksi, kuuluuko unionia vastaan nostettu vahingonkorvauskanne niiden toimivaltaan, unionin tuomioistuimet eivät voi nojautua pelkästään niihin oikeussääntöihin, joihin asianosaisten ovat vedonneet. Unionin tuomioistuinten on tässä asiayhteydessä tutkittava, onko niiden käsiteltäväksi saatetun vahingonkorvauskanteen kohteena vahingonkorvausvaatimus, joka perustuu objektiivisesti ja yleisesti sopimusperusteisiin vai sopimussuhteen ulkopuolisiin oikeuksiin ja velvoitteisiin. Näiden tuomioistuinten on tässä tarkoituksessa tutkittava asiakirja-aineistosta ilmenevien eri seikkojen, kuten sen oikeussäännön, jota väitetään rikotun, väitetyn vahingon luonteen, moititun toiminnan ja kyseessä olevien asianosaisten välisten oikeussuhteiden tarkastelun, perusteella, onko asianosaisten välillä oikeusriidan kohteeseen liittyvää todellista sopimusoikeudellista asiayhteyttä, jonka perusteellinen tutkiminen on välttämätöntä mainitun kanteen ratkaisemiseksi. Tässä yhteydessä kanteen katsotaan perustuvan sopimussuhteeseen perustuvaan unionin vastuuseen, mikäli mainittujen seikkojen alustavasta tarkastelusta käy ilmi, *että yhden tai useamman, asianosaisten välillä kyseisessä asiassa tehdyn sopimuksen sisällön tulkinta on tarpeen sen ratkaisemiseksi, ovatko kantajan vaatimukset oikeutettuja* (ks. erityisesti tuomio 18.4.2013, komissio v. Systran ja Systran Luxembourg (C-103/11 P, EU:C:2013:245, 61–67 kohta) ja tuomio 10.7.2019, VG v. komissio (C-19/18 P, EU:C:2019:578, 28–30 kohta)).

¹²³ Erityisesti sen määrittämiseksi, jääkö kanne Bryssel I a -asetuksen 1 artiklan 2 kohdan b alakohdan, joka koskee ”konkurssia, maksukyvyttömän yrityksen tai muun oikeushenkilön selvitysmenettelyä, akordia tai muita niihin rinnastettavia menettelyjä”, nojalla kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, on tarkastettava, ”saako se oikeudellisen perustansa konkurssioikeudesta” (ks. erityisesti tuomio 22.2.1979, Gourdain (133/78, EU:C:1979:49, 4 kohta) ja analogisesti tuomio 4.12.2019, Tiger ym. (C-493/18, EU:C:2019:1046, 27 kohta)). Samoin sen määrittämiseksi, kuuluuko kanne Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin asioihin, jotka koskevat esineoikeutta kiinteään omaisuuteen, on tarkastettava, ”perustuuko se esineoikeuteen” (ks. erityisesti tuomio 10.7.2019, Reitbauer ym. (C-722/17, EU:C:2019:577, 45 kohta)). Sen määrittämiseksi, kuuluuko kanne saman asetuksen 24 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuihin ”yhtiön – – toimielinten päätösten pätevyyttä koskeviin asioihin”, on tarkastettava, riitauttaako kantaja yhtiön toimielimen päätöksen pätevyden ”sovellettavan yhtiöoikeuden tai yhtiön toimielinten toimintaa koskevien yhtiöjärjestyksen määräysten perusteella” (ks. erityisesti tuomio 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, 40 kohta)).

¹²⁴ Ks. esim. Court of Appealin tuomio 9.8.2018, Cristiano Committeri v. Club Méditerranée SA ym., [2018] EWCA Civ 1889.

¹²⁵ Kun tietyissä kansallisissa oikeusjärjestyksissä, kuten Englannin oikeudessa, edellytetään, että kantajat ilmoittavat kannekirjelmässään paitsi tosiseikat ja kanteen kohteen myös ne oikeusperustat, joihin he vetoavat, toisissa oikeusjärjestyksissä, kuten Ranskan oikeudessa, kantajille ei aseteta tällaista vaatimusta. Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (86 kohta).

määrittämisessä, jonka kantaja niistä johtaa. Jos kannekirjelmässä ei viitata aineellisen oikeuden sääntöihin, tuomioistuimen on kannekirjelmän muita osia – kuten tosiseikkojen kuvausta tai vaatimuksia – tarkastelemalla selvitettävä, mihin velvoitteeseen kantaja vetoaa.

97. Tässä yhteydessä tuomiossa Brogsitter vahvistettu testi voi epäselvässä tapauksessa auttaa tuomioistuinta määrittämään velvoitteen, johon kanne perustuu, vaihtamalla näkökulmaa. Jos sopimuksen (tai muun vapaaehtoisen sitoumuksen) ”tulkinta” tai ”huomioon ottaminen” vaikuttaa ”välttämättömältä” sen ”toteamiseksi, onko toiminta, johon kantaja väittää vastaajan syyllistyneen, sääntöjenmukaista vai päinvastoin sääntöjenvastaista”, on pääteltävä, että kanne perustuu sopimusvelvoitteen laiminlyöntiin: kanteessa riitautettu toiminta on sääntöjenvastaista ja saa aikaan vastaajan vastuun siltä osin kuin tämä on jättänyt kyseisen velvoitteen täyttämättä, mikä riippuu kyseisen sopimuksen ehdoista ja siihen sovellettavista oikeussäännöistä. Jos sitä vastoin kanne perustuu laissa säädetyn yleisen velvollisuuden täyttämättä jättämiseen, sopimusta ei ole välttämätöntä ”tulkita” tai ”ottaa huomioon” sen toteamiseksi, että kanteessa riitautettu toiminta on sääntöjenvastaista, koska velvollisuus on olemassa sopimuksesta riippumatta: toiminnan sääntöjenvastaisuus riippuu niistä oikeussäännöistä, joista kyseinen velvollisuus seuraa.¹²⁶

98. Kuten komissio väittää, tuomion Brogsitter avulla tuomioistuin voi siten ratkaista, luokitellaanko kanne sopimusta koskeväksi asiaksi vai deliktiin perustuvaa vahingonkorvausvaatimusta koskeväksi asiaksi, määrittämällä vertailukohdan, jonka kannalta sen menettelyn sääntöjenmukaisuus, johon kantaja väittää vastaajan syyllistyneen, on arvioitava, sen mukaan, onko kyse sopimuksesta – ja siihen sovellettavasta laista – vai oikeussäännöistä, joissa säädetty velvollisuus koskee kaikkia sopimuksesta riippumatta. Mielestäni tuomiossa Kalfelis vahvistettu menetelmä ja tuomiossa Brogsitter vahvistettu menetelmä – kunhan sitä tulkitaan tällä tavoin – johtavat useimmissa tapauksissa samaan lopputulokseen, koska kyseinen toiminta ja sen sääntöjenmukaisuuden arvioinnissa käytettävä vertailukohta riippuvat lähtökohtaisesti siitä, mihin kantaja vetoaa kannekirjelmässään.

99. Tuomiota Brogsitter voitaisiin kuitenkin pitää korjauskeinona erityistapauksissa, joissa kantaja vetoaa oikeussääntöihin, joita kansallisessa oikeudessa pidetään deliktiin perustuvaa vahingonkorvausvastuuta koskevinä sääntöinä, joissa edellytetään sopimusvelvoitteiden noudattamista ja joiden rikkominen merkitsee näin ollen sitä, että sopimus on jätetty täyttämättä. Tarkoitin konkreettisesti tilanteita, joissa sopimusvelvoitteen täyttämättä jättäminen käsitetään jo itsessään deliktiksi.¹²⁷ Näissä tilanteissa kanteesta lausuminen lähinnä edellyttää kyseisen sopimuksen ”tulkintemista” ja ”huomioon ottamista”, jotta sopimusrikkomus ja siten myös väitetty delikti pystytään näyttämään toteen. Todellisuudessa tällaisessa kanteessa tuodaan siis esiin pääasiallisesti sopimusoikeudellisia kysymyksiä. Näin ollen on katsottava, että tällainen kanne perustuu olennaisin osin sopimusvelvoitteen täyttämättä jättämiseen, koska deliktiperusteinen velvoite, johon kantaja vetoaa, ei ole siinä itsenäinen.

¹²⁶ Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 94 mainittu teos Weller, M. Usean vastuuperusteen tilanteessa samaa vahinkotapahtumaa koskevat sopimusperusteiset velvoitteet ja deliktiperusteiset velvoitteet ovat lähtökohtaisesti toisistaan riippumattomia. Esimerkiksi siinä tapauksessa, että vahinko on edellä tämän ratkaisuehdotuksen 54 kohdassa tarkoitettulla tavalla aiheutunut tuotteen puutteellisesta turvallisuudesta, tuomioistuin voi myyntisopimuksesta riippumatta lausua siitä, onko laissa säädettyä tuoteturvallisuusvaatimusta jätetty noudattamatta. Tämä vaatimus on nimittäin kyseisestä sopimuksesta riippumaton, eikä sopimusta tästä syystä ole mitenkään ”välttämätöntä” ottaa huomioon taikka tulkita sen toteamiseksi, että on lainvastaista valmistaa turvallisuudeltaan puutteellisia tuotteita, eikä sen määrittämiseksi, mistä tämä puutteellisuus muodostuu.

¹²⁷ Tuomio Brogsitter voidaan nimittäin ymmärtää siten, että unionin tuomioistuimen mukaan sen yksinoikeutta koskevan velvoitteen noudattamatta jättäminen, joka väitetysti satoi asianosaisia sopimuksen vuoksi, merkitsi itsessään deliktiä, johon kanteessa vedottiin. Unionin tuomioistuin siis katsoi, että deliktiperusteiset vaatimukset ja sopimusperusteiset vaatimukset perustuivat olennaisin osin yhteen ja samaan velvoitteeseen eli yksinoikeutta koskevaan sopimusvelvoitteeseen.

100. Yhteenvedona: jos kantaja vetoaa kanteessaan aineellisen oikeuden sääntöihin, joissa säädetään yleisestä velvollisuudesta, ja jos sopimuksen sisällön selvittäminen ei ole ”välttämätöntä” sen arvioimiseksi, onko menettely, johon kantaja väittää vastaajan syyllistyneen, sääntöjenmukaista vai päinvastoin sääntöjenvastaista, kanne perustuu deliktiperusteiseen velvoitteeseen ja kuuluu siten Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuihin deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin.¹²⁸

101. Jos sitä vastoin tuomioistuimien ei, riippumatta oikeussäännöistä, joihin kanteessa vedotaan, voi arvioida riitautetun toiminnan sääntöjenmukaisuutta muuten kuin tutkimalla sopimuksen, kanne perustuu olennaisin osin sopimusvelvoitteeseen ja kuuluu siten kyseisen asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin.

102. Tähän on kuitenkin tehtävä kaksi täsmennystä. *Ensinnäkin* huomautan, että sananmukaisesti tulkittuna tuomio Brogsitter voisi tarkoittaa, että jotta vahingonkorvauskanne voitaisiin luokitella deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevaksi asiaksi, sopimusta ei missään vaiheessa pitäisi ”tulkita” eikä ”ottaa huomioon” deliktiä tutkittaessa.

103. Tässä tilanteessa saattaa käydä niin, että deliktiin perustuvaa vahingonkorvausvastuuta koskevan kanteen yhteydessä tuodaan esiin myös jokin sopimusoikeudellinen esi- tai liitännäiskysymys. Kuten jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 123 kohdassa täsmennän, pääasiassa tilanne on juuri tällainen. Käsiteltävässä asiassa Wikingerhofin ja Booking.comin välisen sopimuksen tulkitseminen on aluksi nimittäin välttämätöntä, jotta pystytään määrittämään, onko Booking.com todella syyllistynyt tiettyihin menettelyihin, joihin Wikingerhof väittää sen kilpailuoikeuden kannalta syyllistyneen.¹²⁹

104. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Bryssel I a -asetusta sovellettaessa kanne on luokiteltava siinä esiin tuodun pääasiallisen oikeuskysymyksen mukaan. Kanteen luokitteluun ei vaikuta sellaisen sopimusoikeudellisen esi- tai liitännäiskysymyksen olemassaolo, josta tuomioistuimen on ensin lausuttava voidakseen ratkaista kanteen.¹³⁰ Muuten sopimuksen osalta toimivaltaiselle tuomioistuimelle annettaisiin toimivalta tutkia kanne, jossa ei tuoda esiin pääasiallisesti sopimusoikeudellisia kysymyksiä ja jolla ei siten ole erityisen läheistä liittymää kyseiseen tuomioistuimeen. Tällainen lopputulos olisi läheisyystavoitteen ja siten myös hyvän oikeudenkäytön tavoitteen vastainen.¹³¹ Tuomiota Brogsitter ei siten voida tulkita toisin.

105. *Toiseksi* tuomiosta Brogsitter ei selvästi ilmene, onko silloin, kun määritetään, kuuluuko vahingonkorvauskanne sopimusta koskeviin asioihin vai deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin, sopimuksen tulkitsemisen tai huomioon ottamisen ”välttämättömyyttä”

¹²⁸ Ks. ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (79 ja 83 kohta).

¹²⁹ Toisena esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa X:llä on sopimus Y:n kanssa ja Z yllyttää Y:tä rikkomaan kyseistä sopimusta. Jos X nostaa Z:aa vastaan deliktiin perustuvaa vahingonkorvausvastuuta koskevan kanteen sillä perusteella, että Z on tarkoituksellisesti yllyttänyt Y:tä rikkomaan sopimusta, on ensin osoitettava, että Y on todellakin syyllistynyt sopimuksen rikkomiseen. Tämä edellyttää tuomioistuimelta sopimuksen tulkitsemistä. Kyseessä on esikysymys, joka selvittämällä voidaan osoittaa tämän – muilta osin deliktiperusteisen – kanteen tutkimisen kannalta merkityksellisen tosiseikan paikkansapitävyys (ks. edellä alaviitteessä 60 mainittu teos Hartley, T., s. 109).

¹³⁰ Ks. vastaavasti tuomio 25.7.1991, Rich (C-190/89, EU:C:1991:319, 26–28 kohta); tuomio 14.11.2002, Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, 46 ja 47 kohta) ja tuomio 16.11.2016, Schmidt (C-417/15, EU:C:2016:881, 25 kohta). Sitä vastoin lainvalinnan alalla kukin kanteessa esiin tuotu oikeuskysymys on lähtökohtaisesti luokiteltava erikseen. Ks. tuomio 21.1.2016, ERGO Insurance ja Gjensidige Baltic (C-359/14 ja C-475/14, EU:C:2016:40, 50–62 kohta); tuomio 7.4.2016, KA Finanz (C-483/14, EU:C:2016:205, 52–58 kohta) ja tuomio 28.7.2016, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612, 35–60 kohta). Ks. myös ratkaisuehdotukseni Verein für Konsumenteninformation (C-272/18, EU:C:2019:679, 51 kohta).

¹³¹ Ks. analogisesti tuomio 12.5.2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, 39 kohta).

arvioitava yksinomaan kyseisen kanteen kannalta, sellaisena kuin kantaja on sen muotoillut, vai myös mahdollisten puolustautumisperusteiden kannalta, jotka vastaaja on asiaa käsittelevässä tuomioistuimessa esittänyt vastustaakseen kannetta.

106. Mieleeni tulee esimerkiksi tilanne, jossa kantaja nostaa tekijänoikeuden loukkauksen perusteella deliktiin perustuvaa vahingonkorvausvastuuta koskevan kanteen, jota vastaaja vastustaa sillä perusteella, että asianosaisten välillä on lisenssisopimus. Koska deliktiperusteinen tekijänoikeuden loukkaus (*contrefaçon*) tarkoittaa, että kolmas osapuoli on ilman tekijän ennalta antamaa lupaa käyttänyt suojattua teosta, johon tekijällä on lain mukaan yksinoikeus,¹³² tuomioistuimen on kanteen ratkaisemiseksi määritettävä, annettiinko kyseisessä sopimuksessa lupa teoksen riitautettuun käyttöön vai ei. Toisena esimerkkinä on deliktiin perustuvaa vahingonkorvausvastuuta koskeva kanne, jonka henkilö, joka on saanut ruumiinvamman käyttäessään urheiluvälinettä, on nostanut välinevuokraajaa vastaan ja jota jälkimmäinen vastustaa vedoten välinevuokrasopimuksen lausekkeeseen, joka vapauttaa sen vastuusta tällaisten vahinkojen osalta.

107. Unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä kuitenkin ilmenee, että tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, ei toimivallan tarkistusvaiheessa arvioi, onko kanne otettava tutkittavaksi tai onko se perusteltu, vaan se toteaa ainoastaan ne liittymät tuomioistuinvaltion, jotka jonkin kyseisen Bryssel I a -asetuksen säännöksen nojalla ovat perusteena sen toimivallalle. Toimivaltaansa arvioidessaan se saa olettaa, että kantajan esittämät, asian kannalta merkitykselliset väitteet pitävät paikkansa.¹³³ Toisin sanoen asiaa käsittelevän tuomioistuimen on määritettävä toimivaltansa sen perusteella, miten kantaja on kanteen muotoillut, eikä vastaajan esittämällä puolustautumisperusteilla ole tältä osin merkitystä.¹³⁴

108. Tämän logiikan mukaisesti unionin tuomioistuin totesi, että tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu sopimuksen täyttämistä koskeva kanne, on Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan nojalla toimivaltainen silloinkin, kun vastaaja esittää puolustautumisperusteenaan, että mitään sopimusta ei ole (tai että se on pätemätön).¹³⁵ Analogisesti tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu deliktiperusteiseen velvoitteeseen perustuva kanne, ei voi katsoa tämän kanteen kuuluvan sopimusta koskeviin asioihin pelkästään sillä perusteella, että vastaaja on vedonnut puolustautumisperusteenaan siihen, että asianosaisten välillä on sopimus. Tuomiota Brogsitter ei siis tässäkin kohden voida tulkita toisin. Se, voitaisiinko riitautettu menettely mahdollisesti oikeuttaa tai voitaisiinko vastuusta vapautua sopimusperusteisesti, on tässäkin pelkkä liitännäiskysymys, johon on vastattava tutkittaessa deliittiä.

¹³² Ks. erityisesti tuomio 14.11.2019, Spedidam (C-484/18, EU:C:2019:970, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

¹³³ Ks. erityisesti tuomio 25.10.2012, Folien Fischer ja Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, 50 kohta) ja tuomio 28.1.2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, 62 kohta).

¹³⁴ Ks. erityisesti 29.6.1994 annettu tuomio Custom Made Commercial (C-288/92, EU:C:1994:268, 19 kohta), jossa yhteisöjen tuomioistuin korosti, että asiaa käsittelevää tuomioistuinta ei pidä pakottaa mainitun liittymän olemassaolon tarkistamiseksi ”ottamaan huomioon – – vastaajan esittämiä väitteitä”. Tämä toteamus ei mielestäni ole ristiriidassa sen unionin tuomioistuimen myöhemmän oikeuskäytännön kanssa, jonka mukaan tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, ”on arvioitava kaikkia käytettävissään olevia seikkoja, mukaan luettuna tarvittaessa vastaajan kiistävät lausumat” (tuomio 16.6.2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, 46 kohta)). Kyseinen oikeuskäytäntö on nimittäin ymmärrettävä siten, että asiaa käsittelevän tuomioistuimen ei kyseisessä menettelyn vaiheessa ole otettava huomioon vastaajan esittämiä aineellisia puolustautumisperusteita vaan hänen mahdolliset tuomioistuimen toimivallasta esittämänsä väitteet, jotka koskevat esimerkiksi Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettua vahingon ilmenemispaikkaa (ks. vastaavasti julkisasiamies Szpunarin ratkaisuehdotus Kolassa (C-375/13, EU:C:2014:2135, 77 kohta)).

¹³⁵ Ks. erityisesti tuomio 4.3.1982, Effer (38/81, EU:C:1982:79, 7 ja 8 kohta).

109. Mielestäni tällä tulkinnalla taataan oikeusvarmuus, koska se mahdollistaa sen, että asiaa käsittelevä tuomioistuin voi ab initio määrittää, onko se toimivaltainen tutkimaan kanteen, tarvitsematta arvioida perusteellisesti asiakysymystä ja riippumatta siitä, osallistuuko vastaaja menettelyyn vai ei.¹³⁶ Sitä vastoin olisi oikeusvarmuuden periaatteen ja toimivaltasääntöjen hyvän ennustettavuuden tavoitteen vastaista, että Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 tai 2 alakohdan soveltaminen olisi riippuvaista puolustautumisperusteesta, jonka vastaaja saattaa esittää liian myöhään.¹³⁷ Lisäksi tästä seuraisi, että vastaajan tarvitsisi vain vedota kantajaa sitovan sopimuksen olemassaoloon estääkseen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuihin deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin sovellettavan toimivaltasäännön soveltamisen.¹³⁸

110. Nähdäkseni tämä tulkinta saa tukea tuomiosta Hi Hotel HCF.¹³⁹ Kyseiseen tuomioon, joka annettiin pian tuomion Brogsitter jälkeen, johtaneessa asiassa kantaja oli nostanut tuomioistuimessa Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdan nojalla deliktiin perustuvaa vahingonkorvausvastuuta koskevan kanteen, joka perustui hänen tekijänoikeutensa loukkaamiseen. Vastaaja vastusti tätä kannetta sillä perusteella, että asianosaisten välillä oli aiemmin tehty sopimus, jossa vastaajan mukaan määrittiin tekijänoikeuksien luovuttamisesta sille, ja tästä syystä kiisti deliktin olemassaolon ja kyseisen säännöksen merkityksellisyyden asian kannalta. Unionin tuomioistuin lähinnä muistutti, että tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia oli saatettu, oli määritettävä toimivaltansa kantajan nostaman deliktiin perustuvaa vahingonkorvausvastuuta koskevan kanteen perusteella ja vastaajan esittämästä sopimusoikeudellisesta puolustautumisperusteesta riippumatta.¹⁴⁰

111. Ennen tämän jakson päättämistä on tarkasteltava vielä kahta seikkaa. *Ensinnäkään*, kuten komissio istunnossa totesi, kanteen luokittelu ei tapahdu samalla tavalla silloin, kun asianosaisten välillä on vakuutus-, kuluttaja- tai työsopimus. Toisin kuin Bryssel I a -asetuksen 7 artiklassa vahvistetut erityistä toimivaltaa koskevat säännöt¹⁴¹ kyseisen asetuksen II luvun 3, 4 ja 5 jakson, jotka koskevat vakuutusasioissa, kuluttajasopimusta koskevissa asioissa ja työsopimusta koskevissa asioissa nostettuja kanteita, säännösten tarkoituksena on sopimuksen heikomman osapuolen – vakuutetun, kuluttajan tai työntekijän – suojele,¹⁴² ja ne ovat luonteeltaan pakottavia. Tarkoituksena on siten estää toista sopimuspuolta kiertämästä näihin jaksoihin sisältyviä säännöksiä vetoamalla kanteensa perusteena deliktiin perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen. Kyseisten jaksojen säännöksillä ei myöskään sinänsä pyritä läheisyystavoitteeseen, eikä sen sopimusvelvoitteen tunnistaminen, johon kyseinen kanne perustuu, ole niissä vahvistettujen toimivaltasääntöjen soveltamisen kannalta välttämätöntä.

¹³⁶ Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 109 mainittu teos Dickinson, A., erityisesti s. 471.

¹³⁷ Ks. analogisesti tuomio 25.7.1991, Rich (C-190/89, EU:C:1991:319, 27 kohta); tuomio 8.5.2003, Gantner Electronic (C-111/01, EU:C:2003:257, 24–32 kohta) ja tuomio 12.5.2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, 35 kohta). Ks. myös vastaavasti edellä alaviitteessä 85 mainittu teos Zogg, S., s. 50 ja 51.

¹³⁸ Ks. analogisesti tuomio 4.3.1982, Effer (38/81, EU:C:1982:79, 8 kohta) ja tuomio 12.5.2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, 34 ja 35 kohta). Ks. myös ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (89 kohta); Brosch, M., ”Die Brogsitter-Defence: Neues zur Annexzuständigkeit am Vertragsgerichtsstand für deliktische Ansprüche in der EuGVVO, zugl Anmerkung zu EuGH 13.3.2014, C-548/12, Marc Brogsitter v. Fabrication de Montres Normandes EURL und Karsten Fräßdorf”, ÖJZ 2015, s. 958–960, ja edellä alaviitteessä 60 mainittu teos Magnus, U. ja Mankowski, P., s. 168.

¹³⁹ Tuomio 3.4.2014 (C-387/12, EU:C:2014:215).

¹⁴⁰ Ks. vastaavasti tuomio 3.4.2014, Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, 16–22 kohta).

¹⁴¹ Unionin tuomioistuin on toistuvasti todennut, että Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdalla ei ole tarkoitus suojata riidan kumpaan osapuolta (ks. erityisesti tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 38 ja 39 kohta)). Sama periaate pätee mielestäni kyseisen asetuksen 7 artiklan 1 alakohtaan.

¹⁴² Ks. Bryssel I a -asetuksen johdanto-osan 18 perustelukappale.

Kaikki tällaisten sopimusten sopimuspuolten välillä nostetut kanteet, jotka liittyvät sopimusta täytäntöön pantaessa syntyneisiin riitoihin, kuuluvat siten lähtökohtaisesti näiden jaksojen säännösten soveltamisalaan, eikä kanteen perustalla ole tässä merkitystä.¹⁴³

112. *Toiseksi* osassa oikeuskirjallisuutta¹⁴⁴ esitetään, että Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan nojalla sopimuksen osalta toimivaltaiselle tuomioistuimelle annetaan liitännäinen toimivalta tutkia sopimusperusteisiin vaatimuksiin läheisesti liittyvät deliktiperusteiset vaatimukset erityisesti asioissa, joissa on mahdollisesti kyse useista vastuuperusteista. Näin ollen on selvitettävä, onko tuomiota Kalfelis syytä täsmentää tältä osin.

113. Korostan, että tämä kysymys eroaa tämän ratkaisuehdotuksen edellisissä kohdissa tarkastellusta luokittelua koskevasta kysymyksestä. Kun nimittäin kanne, jonka oikeudellisen perustan katsotaan kansallisessa oikeudessa koskevan deliktiä, on luokiteltava tuomion Brogitter mukaan Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetuksi sopimusta koskevaksi asiaksi, kyseistä kannetta ei tämän luokittelun takia voida saattaa saman asetuksen 7 artiklan 2 alakohdan nojalla deliktin osalta toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Sitä vastoin se, että sopimuksen osalta toimivaltaiselle tuomioistuimelle annetaan toimivalta käsitellä sellaisia deliktiperusteisia vaatimuksia – siinä itsenäisessä merkityksessä kuin tällä käsitteellä on –, jotka ovat sopimusperusteisiin vaatimuksiin nähden liitännäisiä, ei estä kantajaa saattamasta ensin mainittuja deliktin tutkimiseen toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Sillä on yksinkertaisesti myös mahdollisuus saattaa kanne kokonaisuudessaan sopimuksen osalta toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

114. Periaate, jonka mukaan liitännäinen seuraa pääasiaa, ei toki ole täysin tuntematon Bryssel I a -asetusta koskevassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä.¹⁴⁵ Tällaisesta liitännäisestä toimivallasta olisi etua myös hyvän oikeudenkäytön kannalta, koska se mahdollistaisi tietyn prosessiekonomian.

115. Mielestäni on kuitenkin niin, että Bryssel I a -asetus ei nykyisessä sanamuodossaan mahdollista tällaista ratkaisua. Muistutan nimittäin, että kyseisessä asetuksessa säädetty erityinen toimivalta määräytyy riidan kohteena olevan asian perusteella. Kyseisen asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettut sopimusta koskevat asiat ja sen ja 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettut deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskevat asiat erotetaan selvästi toisistaan. Näin ollen jälkimmäiseen luokkaan kuuluvien kanteiden ei voida katsoa liittyvän 7 artiklan 1 alakohtaan kuuluviin asioihin, sillä muuten sivuutettaisiin tämä järjestelmä ja laajennettaisiin viimeksi mainitun säännöksen – jota, muistutan, on tulkittava suppeasti – soveltamisalaa yli sen, mikä on sen tarkoitus, joka on varmistaa, että sopimusoikeudelliset kysymykset voi kantajan valinnan mukaan tutkia se tuomioistuin, joka on lähimpänä riidanalaisen sopimusvelvoitteen täytäntöönpanopaikkaa.¹⁴⁶ Unionin lainsäätäjän asiana on säätää tällaisesta liitännäisestä toimivallasta joko muuttamalla 7 artikla 1 alakohtaa tämänsuuntaisesti tai muuttamalla Bryssel I a -asetuksen 30 artiklassa vahvistettu toisiinsa

¹⁴³ Ks. Bryssel I a -asetuksen II luvun 4 jakson osalta tuomio 11.7.2002, Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436, 54–58 kohta) ja tuomio 2.4.2020, Reliantco Investment ja Reliantco Investment Limassol Sucursala București (C-500/18, EU:C:2020:264, 58–73 kohta), ja kyseisen luvun 5 jakson osalta ratkaisuehdotukseni Bosworth ja Hurley (91–103 kohta). Unionin tuomioistuimella ei ole toistaiseksi ollut tilaisuutta lausua tästä kysymyksestä kyseisen luvun 3 jakson yhteydessä. Ks. kuitenkin Supreme Court of the United Kingdomin (ylin tuomioistuin, Yhdistynyt kuningaskunta) tuomio 1.4.2020, Aspen Underwriting Ltd ym. v. Credit Europe Bank NV, (2020) UKSC 11, 34–41 kohta, jossa on analoginen lähestymistapa 3 jaksoon.

¹⁴⁴ Ks. erityisesti edellä alaviitteessä 60 mainittu teos Briggs, A., s. 237, ja edellä alaviitteessä 94 mainittu teos Weller, M.

¹⁴⁵ Ks. erityisesti tuomio 15.1.1987, Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, 19 kohta).

¹⁴⁶ Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 85 mainittu teos Zogg, S., s. 57–62, ja edellä alaviitteessä 49 mainittu teos Minois, M., s. 250.

liittyviä kanteita koskeva sääntö toimivaltaperusteeksi.¹⁴⁷ Sitä odotettaessa – kuten jo edellä tämän ratkaisuehdotuksen 85 kohdassa totesin – kantajalla, joka pyrkii prosessiekonomiaan, on kyseisen asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti mahdollisuus saattaa kanteensa kokonaisuudessaan sen jäsenvaltion tuomioistuimen käsiteltäväksi, jossa vastaajalla on kotipaikka.

C Sopimuspuolten välillä nostettujen, kilpailusääntöjen rikkomiseen perustuvien vahingonkorvauskanteiden luokittelu

116. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuvien periaatteiden valossa, sellaisina kuin niitä on tämän ratkaisuehdotuksen kahdessa edellisessä jaksossa selvennetty, Wikingerhofin Booking.comia vastaan nostaman kaltaisen vahingonkorvauskanteen luokittelusta ei mielestäni ole epäilystäkään.

117. Muistutan, että se, että näiden kahden yhtiön välillä on sopimus, ei yksinään riitä sen toteamiseen, että kanne kuuluu Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin. Tältä osin ei ole ratkaisevaa myöskään se, olisiko pääasian kantaja hypoteettisesti voinut vedota kyseisen sopimuksen rikkomiseen.¹⁴⁸

118. Kuten nimittäin olen tässä ratkaisuehdotuksessa kautta linjan tuonut esiin, se, kuuluuko kanne Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin vai sen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuihin deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin, riippuu kanteen perusteesta eli siitä velvoitteesta, johon kanne (tosiasiallisesti) perustuu.

119. Käsiteltävässä asiassa Wikingerhof on vedonnut kannekirjelmässään Saksan kilpailuoikeuden sääntöihin. Kyseisillä säännöillä pyritään suojelemaan markkinoita ja säädetään tässä tarkoituksessa tietyistä velvollisuuksista, jotka koskevat kaikkia yrityksiä. Riippumatta siitä, voidaanko pääasiassa nostettuun kanteeseen tosiasiallisesti soveltaa Saksan oikeutta, mitä siis ei määritetä toimivallan tutkimista koskevassa vaiheessa,¹⁴⁹ vetoaminen näihin sääntöihin tarkoittaa, että kyseinen yhtiö vetoaa siihen, että Booking.com on väitetyesti jättänyt täyttämättä laissa säädetyn velvollisuuden, joka on sopimuksesta tai muusta vapaaehtoisesta sitoumuksesta riippumaton. Kanne perustuu siis Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuun deliktiperusteeseen velvoitteeseen.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Bryssel I a -asetuksen 30 artiklassa säädetään nykyisellään poikkeuksesta, jonka mukaan silloin, kun eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa vireillä olevat kanteet liittyvät toisiinsa, muu tuomioistuin kuin se, jossa kanne on ensin nostettu, voi keskeyttää asian käsittelyn. Ks. toisiinsa liittyviä kanteita koskevan säännön laajentamista puoltavasta oikeuskirjallisuudesta edellä alaviitteessä 60 mainittu teos Gaudemet-Tallon, H., s. 175.

¹⁴⁸ Wikingerhof mainitsi unionin tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa, että se olisi hypoteettisesti voinut perustaa kanteensa sopimussuhteeseen perustuvaa vastuuta koskeviin Saksan oikeussääntöihin, tarkemmin sanottuna sopimuksen lojaliteettiperiaatteen mukaista täytäntöönpanoa koskevan vaatimuksen noudattamatta jättämiseen.

¹⁴⁹ Kuten tilanne kuitenkin varmasti on Rooma II -asetuksen 6 artiklan 3 kohta sovellettaessa.

¹⁵⁰ Ks. analogisesti tuomio 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, 28 kohta); tuomio 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, 34–56 kohta); tuomio 5.7.2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, 51 kohta) ja tuomio 29.7.2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, 22–37 kohta). Ks. vastaavasti Behar-Touchais, M., "Abus de puissance économique en droit international privé", *Revue internationale de droit économique*, 2010, nide 1, s. 37–59, erityisesti s. 41–42.

120. Tämän velvoitteen deliktiperusteisuuden vahvistaa, kuten Wikingerhof ja komissio aivan oikein huomauttivat, tuomio CDC Hydrogen Peroxide.¹⁵¹ Kyseisessä tuomiossa, joka siis koski vahingonkorvauskanteita, joita erään kemikaalituotteen ostajat¹⁵² olivat nostaneet kilpailusääntöjen perusteella kyseisen tuotteen valmistajia vastaan, koska nämä olivat osallistuneet kilpailunvastaiseen kartelliin, jossa ne olivat muun muassa vahvistaneet kyseisen tuotteen hinnat, unionin tuomioistuin totesi, että vaikka ostajat tosin ovat suorittaneet hankintoja niiden ja kartelliin osallistujien välisten sopimussuhteiden puitteissa, ”väitetyn vahingon aiheuttanut tapahtuma ei kuitenkaan ollut sopimusvelvoitteiden mahdollinen noudattamatta jättäminen, vaan tästä kartellista johtuva sopimusvapauden rajoittaminen, koska tällä rajoittamisella tehdään ostajalle mahdottomaksi suorittaa hankintoja markkinoiden mukaan määräytyvillä hinnoilla”.¹⁵³

121. Myöskään käsiteltävässä asiassa Wikingerhof ei vetoa sen ja Booking.comin välisen sopimuksen rikkomiseen vaan siihen, että jälkimmäinen yhtiö käyttää väärin määräävää markkina-asemaansa, kun se asettaa ensin mainitulle yhtiölle kohtuuttomia kauppaehtoja erityisesti niiden väliseen sopimussuhteeseen sovellettavissa yleisissä ehdoissa.

122. Lisäksi, kuten komissio korostaa, ”sen toteamiseksi, onko toiminta, johon kantaja väittää vastaajan syyllistyneen, sääntöjenmukaista vai päinvastoin sääntöjenvastaista”, ei näytä olevan tuomiossa Brogsitter tarkoitetulla tavalla ”välttämättömältä” tulkita pääasian asianosaisten välistä sopimusta, vaikka väitetysti kilpailunvastaaiset menettelytavat ilmenevätkin niiden välisessä sopimussuhteessa.¹⁵⁴

123. Koska käytännöt, joihin Wikingerhof väittää Booking.comin syyllistyneen,¹⁵⁵ liittyvät niiden väliseen sopimussuhteeseen, on tosin tarpeen määrittää niiden sitoumusten täsmällinen sisältö, jotta voidaan selvittää, onko näihin käytäntöihin syyllistytty. Huomautan, että Wikingerhof väittää erityisesti, että kun Booking.com esittää sen hotellin hinnat muita edullisempina, tälle käytännölle ei ole olemassa sopimusperustaa. Koska sopimuspuolet ovat tästä seikasta eri mieltä,¹⁵⁶ tuomioistuimen on tulkittava Booking.comin sopimuksessa asettamia yleisiä ehtoja määrittääkseen niiden sisällön, mikä on kiistatta sopimusoikeudellinen kysymys, joka kuuluu lex contractusin soveltamisalaan.

124. Kyseessä on kuitenkin pelkkä esikysymys, joka ei sinänsä voi olla ratkaiseva kanteen luokittelun kannalta. Sen jälkeen, kun tämä esikysymys on ratkaistu ja kun on *tosiasiallisesti näytetty*, että Booking.com on syyllistynyt Wikingerhofin mainitsemaan menettelyyn,

¹⁵¹ Tuomio 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335).

¹⁵² Kartellista vahinkoa kärsineet yritykset olivat tosin luovuttaneet saatavansa pääasian kantajana olleelle yhtiölle, joka puolestaan ei ollut tehnyt sopimusta vastaajina olleiden yritysten kanssa. Tämän saatavien luovuttamisen vuoksi kyseinen yhtiö kuitenkin vetosi vastaajina olleita yrityksiä vastaan oikeuksiin, jotka olivat siirtyneet sille kartellista vahinkoa kärsineiltä yrityksiltä (ks. vastaavasti tuomio 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, 35 kohta)).

¹⁵³ Tuomio 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, 43 kohta).

¹⁵⁴ Ks. analogisesti Oberlandesgericht Münchenin (osavaltion ylioikeus, München, Saksa) tuomio 23.11.2017, WRP 2018, 629, 22 ja 23 kohta.

¹⁵⁵ Sellaisina kuin ne on tiivistetty edellä tämän ratkaisuehdotuksen 12 kohdassa.

¹⁵⁶ Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 23.

tuomioistuimen on ratkaistava pääkysymys, joka koskee tämän menettelyn sääntöjenmukaisuutta, ja sen perusteella puolestaan ratkaistaan, onko kyseessä vahingonkorvausvelvollisuus ja kuinka laaja se on.¹⁵⁷

125. Kyseisen menettelytavan sääntöjenmukaisuuden arvioinnissa ei kuitenkaan käytetä vertailukohtana itse sopimusta eikä siihen sovellettavia yleisiä ehtoja ja oikeussääntöjä vaan siis kilpailuoikeuden sääntöjä. Pääkysymys, joka koskee sitä, synnyttävätkö nämä menettelytavat Booking.comin vastuun, riippuu markkina-aseman väärinkäytön kieltämiselle asetetuista edellytyksistä, sellaisina kuin niistä säädetään kilpailuoikeuden säännöissä.

126. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa ja kuten Wikingerhof ja komissio väittivät, kysymykseen siitä, onko Booking.com käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa kilpailuoikeuden säännöissä tarkoitetulla tavalla, sisältyy useita alakysymyksiä: ensinnäkin se, miten merkitykselliset markkinat rajataan, toiseksi se, mitkä ovat yritysten voimasuhteet kyseisillä markkinoilla, jotta voidaan määrittää, onko Booking.comilla määräävä markkina-asema, ja kolmanneksi se, miten ne menettelyt, joihin yhtiön väitetään syyllistyneen, ovat vaikuttaneet kyseisiin markkinoihin, jotta voidaan määrittää, käyttääkö kyseinen yhtiö väärin tätä mahdollista asemaansa.

127. Kyse on puhtaasti kilpailuoikeudellisista kysymyksistä, jotka on ratkaistava Rooma II -asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan määräytyvien kansallisten sääntöjen perusteella.

128. Sopimuksella on sitäkin vähemmän merkitystä sen määrittämisessä, ovatko Wikingerhofin riitauttamat menettelyt sääntöjenmukaisia vai päinvastoin sääntöjenvastaisia, koska, kuten komissio korostaa, Booking.com ei edes vetoa kyseiseen sopimukseen puolustautumisperusteenaan.¹⁵⁸ Toisin kuin sellaisen edellä tämän ratkaisuehdotuksen 106 kohdassa tarkoitetun loukkauskanteen tapauksessa, jota vastaaja vastustaa sillä perusteella, että sillä on lisenssisopimus, riidanalaisista menettelyistä – jos ne oletetaan sääntöjenvastaisiksi – ei suinkaan tule sääntöjenmukaisia siitä syystä, että ne kuuluvat osittain tai kokonaan sopimuksen tai siihen sovellettavien yleisten ehtojen soveltamisalaan, koska sopimuksella ei voida ”sallia” kilpailuoikeuden vastaisia menettelyjä.

129. Edellä esitetyn perusteella olen sitä mieltä, että Wikingerhofin nostaman kaltainen kanne kuuluu Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin.

130. Kuten Wikingerhof ja komissio korostivat, tämä tulkinta vastaa 7 artiklan 2 alakohdalla olevaa läheisyystavoitetta. Deliktin osalta toimivaltaisella tuomioistuimella on erityisesti todisteiden keruun ja arvioinnin kannalta parhaat edellytykset lausua tällaisessa kanteessa esiin tuoduista pääkysymyksistä – olipa sitten kyse merkityksellisistä markkinoista, voimasuhteista näillä markkinoilla tai riidanalaisten käytäntöjen vaikutuksista kyseisiin markkinoihin.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Analogisesti sellaisen määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön perustuvan vahingonkorvauskanteen yhteydessä, jossa ostaja väittää tavarantoimittajansa määränneen kohtuuttomia myyntihintoja (ks. SEUT 102 artiklan toisen kohdan a alakohta), voi olla tarpeen määrittää sopimuksen sisältö, jotta voidaan tosiasiallisesti näyttää, onko näin menetelty. Siinä tapauksessa, että sopimuspuolet ovat eri mieltä sopimuksessa määrätyistä hinnoista – koska ne esimerkiksi perustuvat monimutkaiseen laskentakaavaan tai koska niissä otetaan huomioon useita eri muuttujia –, hintaehtojen tulkinta kuuluu viime kädessä tuomioistuimelle. Tässäkin on kuitenkin kyse pelkästä *esikysymyksestä*, jolla pyritään selvittämään, onko menetelty riitautetulla tavalla, jotta tuomioistuin pystyisi sen jälkeen ratkaisemaan pääkysymyksen, joka koskee sen sääntöjenmukaisuutta kilpailuoikeuden kannalta.

¹⁵⁸ Joka tapauksessa, kuten tämän ratkaisuehdotuksen 107 kohdassa todettiin, tällaisella puolustautumisperusteella ei ole merkitystä kanteen luokittelun kannalta.

¹⁵⁹ Ks. analogisesti tuomio 29.7.2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksiin).

131. Lisäksi kyseisellä tulkinnalla varmistetaan Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 2 alakohdan ja Rooma II -asetuksen 6 artiklan 3 kohdan aineellisten soveltamisalojen yhdenmukaisuus.

132. Tässä ratkaisuehdotuksessa ehdotettua tulkintaa ei kyseenalaista se Booking.comin ja Tšekin hallituksen esittämä väite, jonka mukaan Wikingerhofin nostaman kaltainen kanne kuuluu Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin sillä perusteella, että vaatiessaan väitettyjen kilpailunvastaisten menettelyjen kieltämistä Wikingerhof pyrkii todellisuudessa siihen, että Booking.comin yleisiä sopimusehtoja muutettaisiin sen hyväksi, jolloin se saisi itselleen uusia sopimuserusteisia oikeuksia.

133. Koska Wikingerhof ei kanteellaan pyri purkamaan sen ja Booking.comin välistä sopimussuhdetta vaan varmistamaan, että sopimusta jatketaan kilpailusääntöjä noudattaen, Booking.comin on, jos kanne oletetaan perustelluksi, muutettava ratkaisevasti käyttäytymistään pääasian kantajaa kohtaan ja myös kyseisessä sopimussuhteessa täytäntöön panemiaan yleisiä ehtoja pysyäkseen kilpailuoikeudessa säädetyissä rajoissa. Tietääkseni ei ole mitenkään epätavallista, että määräävän markkina-aseman väärinkäytön kieltäminen tuo kantajalle uusia oikeuksia esimerkiksi silloin, kun väärinkäyttö koskee myynnistä kieltäytymistä tai kohtuuttomien hintojen vahvistamista. Ensin mainitussa tapauksessa väärinkäytön määrääminen lopetettavaksi tarkoittaa käytännössä sitä, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys pakotetaan tekemään kantajan kanssa sopimus, ja jälkimmäisessä tapauksessa – hieman yksinkertaistaen – sitä, että se pakotetaan laskemaan hintojaan kantajan hyväksi.

134. Tätä tulkintaa ei kyseenalaista myöskään se Booking.comin väite, jonka mukaan Wikingerhof pyrkii kanteellaan siihen, että niiden välinen sopimus todetaan osittain pätemättömäksi, koska kanteen tutkimiseksi on selvitettävä, ovatko tietyt Booking.comin yleiset sopimusehdot kilpailuoikeuden vastaisia ja siten pätemättömiä.

135. Sopimuksen pätemättömäksi toteamista koskeva kanne tosin kuuluu Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan soveltamisalaan.¹⁶⁰ Kuten Wikingerhof huomautti unionin tuomioistuimen esittämään kysymykseen istunnossa antamassaan vastauksessa, se ei kuitenkaan pyri kanteellaan siihen, että sen ja Booking.comin välinen sopimus todettaisiin pätemättömäksi sopimuksen syntyedellytyksiä koskevien sopimusoikeuden sääntöjen perusteella. Tässä tilanteessa yleisten sopimusehtojen pätemättömyys olisi enintäänkin kyseisen kanteen välillinen seuraus.¹⁶¹

136. Mainittua tulkintaa ei kyseenalaista myöskään se Booking.comin väite, jonka mukaan Wikingerhofin kanne kuuluu Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin sillä perusteella, että Wikingerhof on kyseistä säännöstä koskevassa oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla ”suostunut vapaaehtoisesti” Booking.comin yleisiin sopimusehtoihin ja että näin on, vaikka oletettaisiin, että kyseinen yhtiö on määräävässä markkina-asemassa.

137. Tämä Booking.comin väite olisi nähdäkseni perusteltu, jos prosessuaalinen asetelma olisi päinvastainen. Jos kyseinen yhtiö olisi nostanut tuomioistuimessa kanteen, jossa vaaditaan sen asettamista yleisistä ehdoista seuraavien velvoitteiden täytäntöönpanoa, ja jos Wikingerhof olisi väittänyt puolustautumisperusteenaan, että se ei ole ”suostunut vapaaehtoisesti” näihin yleisiin ehtoihin, joiden asettaminen merkitsee, että Booking.com on syyllistynyt kilpailuoikeuden vastaiseen liiketoiminnan väärinkäytökseen, kyseinen kanne kuuluisi Bryssel I a -asetuksen

¹⁶⁰ Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 41 kohta.

¹⁶¹ Ks. analogisesti tuomio 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, 36 kohta).

7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin.¹⁶² Kuten nimittäin jo edellä totesin, tämä luokittelu riippuu kantajan nostamasta kanteesta eikä vastaajan esittämistä puolustautumisperusteista.

138. Käsiteltävässä asiassa Wikingerhof kuitenkin vetoaa kantajana deliktiperusteiseen velvoitteeseen, joka johtuu väitetyistä kilpailuoikeuden sääntöjen rikkomisesta. Tässä prosessuaalisessa asetelmassa tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, on toimivaltaansa määrittäessään pidettävä Wikingerhofin väitteitä, myös sitä, että sen oli Booking.comin määräävän markkina-aseman takia pakko suostua kyseisen yhtiön asettamiin yleisiin ehtoihin, toteen näytettyinä. Jälkimmäinen yhtiö ei siten voi muuttaa pääasian kantajan kanteen luokittelua esittämällä puolustukseen väitteen, jonka mukaan Wikingerhof on ”suostunut vapaaehtoisesti” näihin yleisiin ehtoihin.

139. Tässä ratkaisuehdotuksessa ehdotettua tulkintaa ei kyseenalaista myöskään tuomio Apple Sales International ym.,¹⁶³ jossa unionin tuomioistuin totesi, että Bryssel I a -asetuksen 25 artiklassa tarkoitettua oikeuspaikkalauseketta, joka sisältyy jälleenmyyjän ja tavarantoimittajan väliseen sopimukseen, voidaan soveltaa ensin mainitun jälkimmäistä vastaan SEUT 102 artiklan perusteella nostamaan vahingonkorvauskanteeseen, jos väitetty määräävän markkina-aseman väärinkäyttö ilmenee, kuten käsiteltävässä asiassa, niiden välisessä sopimussuhteessa.¹⁶⁴

140. Kuten nimittäin edellä tämän ratkaisuehdotuksen 89 kohdassa totesin, oikeuspaikkalauseketta voidaan, sen sanamuodosta riippuen, soveltaa kaikkiin kyseisessä oikeussuhteessa syntyneisiin tai siitä vastaisuudessa syntyviin riitoihin.¹⁶⁵ Tässä testissä ei vaadita sen enempää eikä vähempää kuin (riittävän läheinen) liittymä kyseisen sopimuksen ja asiassa nostetun kanteen välillä. Kanteen perusteella ei tässä yhteydessä ole ratkaisevaa merkitystä. Tällaista oikeuspaikkalauseketta voidaan siten soveltaa sekä Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin että sen 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettuihin deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin edellyttäen, että tällainen liittymä on olemassa.¹⁶⁶ Näin ollen tulkinta, jonka mukaan Wikingerhofin Booking.comia vastaan nostaman kaltainen vahingonkorvauskanne kuuluu deliktiin perustuvaa vahingonkorvausta koskeviin asioihin, on täysin tuomion Apple Sales International ym.¹⁶⁷ mukainen.

V Ratkaisuehdotus

141. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Bundesgerichtshofin esittämään ennakkoratkaisukysymyksen seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun asetuksen (EU) N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa on tulkittava siten, että kilpailuoikeuden sääntöjen rikkomiseen perustuva vahingonkorvauskanne kuuluu kyseisessä säännöksessä tarkoitettuihin sopimukseen

¹⁶² Ks. vastaavasti Vilà Costa, B., ”How to Apply Articles 5(1) and 5(3) Brussels I Regulation to Private Enforcement of Competition Law: a Coherent Approach”, teoksessa Basedow, J., Francq, S. ja Idot, L. (toim.), *International antitrust litigation: Conflict of laws and coordination*, Hart Publishing, Oxford, 2012, erityisesti s. 24.

¹⁶³ Tuomio 24.10.2018 (C-595/17, EU:C:2018:854).

¹⁶⁴ Ks. tuomio 24.10.2018, Apple Sales International ym. (C-595/17, EU:C:2018:854, 28–30 kohta).

¹⁶⁵ Ks. erityisesti tuomio 24.10.2018, Apple Sales International ym. (C-595/17, EU:C:2018:854, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

¹⁶⁶ Ks. julkisasiamies Wahlin ratkaisuehdotus Apple Sales International ym. (C-595/17, EU:C:2018:541, 34, 35 ja 71 kohta).

¹⁶⁷ Tuomio 24.10.2018 (C-595/17, EU:C:2018:854).

perustumatonta vahingonkorvausta koskeviin asioihin silloinkin, kun kantajan ja vastaajan välillä on sopimus ja kun väitetysti kilpailunvastaiset menettelyt, joihin ensin mainittu väittää jälkimmäisen syyllistyneen, ilmenevät niiden välisessä sopimussuhteessa.